

————— EWA SZYCH —————

ZAWIERANIE UMÓW LICENCYJNYCH ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM INTERNETU

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej

**ZAWIERANIE UMÓW LICENCYJNYCH
ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM
INTERNETU**

————— **EWA SZYCH** —————

**ZAWIERANIE UMÓW LICENCYJNYCH
ZE SZCZEGÓLNYM UWZGLĘDNIENIEM
INTERNETU**

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
Lublin 2023

Recenzent
dr hab. Katarzyna Popik-Konarzewska, prof. Akademii WSEI

Redakcja wydawnicza
Anna Orłowska

Redakcja techniczna
Agnieszka Muchowska

Projekt okładki i stron tytułowych
Krzysztof Trojnar

Skład
Marcin Wachowicz

Grafika na okładce: [pressfoto/freepik.com](https://www.pressfoto.com)

„Koszty wydania niniejszej pracy zostały dofinansowane przez Stowarzyszenie Zbiorowego Zarządzania Prawami Autorskimi Twórców Dzieł Naukowych i Technicznych KOPIPOL z siedzibą w Kielcach – organizację zbiorowego zarządzania prawami autorskimi do utworów naukowych”

© Wydawnictwo UMCS, Lublin 2023

ISBN 978-83-227-9699-3

Wydawnictwo Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej
ul. Idziego Radziszewskiego 11, 20-031 Lublin
tel. 81 537 53 04
www.wydawnictwo.umcs.eu
e-mail: sekretariat@wydawnictwo.umcs.lublin.pl

Dział Handlowy
tel./faks 81 537 53 02
Księgarnia internetowa: www.wydawnictwo.umcs.eu
e-mail: wydawnictwo@umcs.eu

SPIS TREŚCI

Objaśnienia skrótów	7
Wstęp	9

ROZDZIAŁ I

Ogólna charakterystyka zawierania umów licencyjnych	11
§ 1. Sposoby zawierania umów	11
§ 2. Pojęcie i rodzaje umów licencyjnych	18
§ 3. Charakter prawny umów licencyjnych	23

ROZDZIAŁ II

Zasady zawierania umów licencyjnych przez Internet	29
§ 1. Metody zawierania umów przez Internet w ogólności	29
§ 2. Zawarcie umowy licencyjnej z wykorzystaniem stron internetowych ..	34
§ 3. Zawieranie umów licencyjnych z użyciem poczty elektronicznej	39
§ 4. Umowy licencyjne zawarte za pomocą komunikatorów elektronicznych	41

ROZDZIAŁ III

Umowy licencyjne zawarte przez Internet w prawie prywatnym międzynarodowym	45
§ 1. Pojęcie umów z elementem obcym	45
§ 2. Rodzaje sporów w razie umów licencyjnych z elementem obcym	47
§ 3. Ustalenie prawa właściwego w sytuacji zawarcia umowy licencyjnej przez Internet	52
§ 4. Jurysdykcja krajowa w przypadku umów licencyjnych zawieranych w Internecie	56
Zakończenie	61
Bibliografia	63

OBJAŚNIENIA SKRÓTÓW

art.	artykuł
Dz.U.	Dziennik Ustaw Rzeczypospolitej Polskiej
k.c.	Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. 2020 poz. 1740
k.p.c.	Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. 2021 poz. 1805
Nb.	numer boczny
Poz.	pozycja
PrAut	Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, t.j. Dz.U. 2021 poz. 1062.
p.p.m	Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, t.j. Dz.U. 2015 poz. 1792
t.j.	tekst jednolity

WSTĘP

Internet, będąc globalną siecią komputerową, napędza światową gospodarkę. Stanowi on podstawowy środek komunikacji w społeczeństwie informacyjnym, przez co wykorzystywany jest również do dokonywania czynności prawnych, takich jak zawieranie umów. Sieć internetowa pozbawiona jest barier terytorialnych, co umożliwia dokonywanie czynności prawnych między obywatelami różnych państw. Wpływ Internetu widoczny jest w każdej gałęzi prawa, począwszy od prawa cywilnego przez prawo karne, prawo administracyjne oraz prawo własności intelektualnej. Dynamiczny rozwój Internetu oraz postęp techniczny i technologiczny oddziałują w dużym stopniu na prawo autorskie. Tradycyjne rozwiązania prawne coraz rzadziej znajdują zastosowanie dla nowych stanów faktycznych związanych z Internetem. Eksploatacja Internetu często wiąże się z naruszeniem prawa autorskiego. Skutkiem globalnego charakteru komunikacji w Internecie była potrzeba zabezpieczenia własności intelektualnej zarówno normami prawa wewnętrznego, jak i postanowieniami aktów międzynarodowych.

Celem niniejszej pracy jest analiza zawierania umów licencyjnych w prawie autorskim z wykorzystaniem Internetu ze szczególnym uwzględnieniem międzynarodowego charakteru zawartej umowy. Wybór tematu podyktowany został coraz powszechniejszym wykorzystaniem Internetu w stosunkach prawnych oraz wolnym tempem przystosowywania wybranych dziedzin prawa do dynamicznego rozwoju Internetu, co skutkuje brakiem stosownych rozwiązań prawnych, regulujących kwestię czynności wykonywanych przez Internet.

Niniejsza praca powstała przy wykorzystaniu metody analityczno-prawnej. Na potrzeby opracowania autorka skupiła się przede wszystkim na przepisach prawa materialnego, mającego znaczenie dla omawianej tematyki.

Praca składa się z: wykazu skrótów, spisu treści, wstępu, trzech rozdziałów, zakończenia oraz bibliografii.

Pierwszy rozdział poświęcony został sposobom zawierania umów licencyjnych oraz kwestiom terminologicznym związanym z umową licencyjną. Zostały tu omówione rodzaje umów licencyjnych oraz charakter prawny umów licencyjnych.

Rozdział drugi przedstawia ogólną charakterystykę metod zawierania umów z wykorzystaniem stron internetowych oraz poczty elektronicznej. Omówiono zawieranie umów licencyjnych z wykorzystaniem komunikatorów elektronicznych.

Ostatni rozdział został poświęcony zagadnieniu zawierania umów licencyjnych przez Internet w międzynarodowych regulacjach prawnych. Omówiono pojęcie umów z elementem obcym oraz rodzaje sporów dotyczących umów z elementem obcym. Poruszono kwestię wyboru prawa właściwego oraz jurysdykcji krajowej w sytuacji zawarcia umowy licencyjnej przez Internet.

W celu omówienia przedstawionych kwestii niniejsze opracowanie przygotowane zostało w oparciu o stan prawny na dzień 25 czerwca 2022 r.

OGÓLNA CHARAKTERYSTYKA ZAWIERANIA UMÓW LICENCYJNYCH

§ 1. Sposoby zawierania umów

1. Uwagi wstępne

Umowy stanowią najpowszechniejsze źródło zobowiązań. Są to zarazem najczęstsze zdarzenia prawne stanowiące jednocześnie czynności prawne. Samo określenie „zawarcie umowy” można rozumieć w dwojaki sposób. W pierwszym przypadku termin ten oznacza wypełnienie przez strony określonej procedury, w innym uzyskanie konsensusu, czyli zgody oświadczeń woli stron¹. Stanowi to istotę zawarcia umowy. Wola osoby skierowana na wywołanie zamierzonego skutku prawnego związanego z dokonywaną czynnością prawną może być wyrażona w każdy dowolny sposób, ujawniający ją tak, że staje się dostatecznie zrozumiała dla adresata². Oświadczenie woli złożone drugiej stronie uznaje się za złożone z chwilą, gdy doszło do niego w taki sposób, że osoba ta mogła zapoznać się z jego treścią. Jeżeli natomiast wyrażone jest w postaci elektronicznej, uważa się, że jest złożone innej osobie z chwilą, gdy wprowadzono je do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, żeby osoba ta mogła zapoznać się z jego treścią.

¹ M. Jasiakiewicz, [w:] *Prawo umów w obrocie gospodarczym. Prawo gospodarcze i handlowe*, t. V, red. S. Włodyka, Warszawa 2001, s. 93–94.

² S. Rudnicki, Art. 60, Nb. 1, [w:] S. Dmowski, S. Rudnicki, *Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna*, wyd. X, Warszawa 2011.

Problematykę zawierania umów reguluje w szczególności ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny³. Wyróżnione w niej zostały takie sposoby zawierania umów jak:

- 1) tryb ofertowy,
- 2) negocjacje,
- 3) aukcja oraz przetarg.

Ponadto kwestia zawierania umów została uregulowana między innymi w ustawie z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów⁴, ustawie z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny⁵, ustawie z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego⁶ i w ustawie z 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej⁷. Należy podkreślić, że przede wszystkim to strony decydują o treści umowy, o czym stanowi art. 353¹ Kodeksu cywilnego. Warunkiem swobody w określaniu ostatecznej postaci umowy jest jej zgodność z właściwością stosunku, ustawą oraz zasadami współżycia społecznego. Zasada swobody umów dotyczy zarówno woli zawarcia umowy, jak również wyboru kontrahenta oraz możliwości kształtowania przez strony.

2. Tryb ofertowy

Zarówno oferta, jak i jej przyjęcie stanowią odrębne oświadczenia woli stron dążących do zawarcia umowy. Oferta jest więc pierwszym i jednocześnie przedostatnim oświadczeniem woli składanym przez

³ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. 2020 poz.1740, dalej jako „k.c.” lub „Kodeks cywilny”.

⁴ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, t.j. Dz.U. 2021 poz. 275.

⁵ Ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, t.j. Dz.U. 2012 poz. 1225.

⁶ Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenckiej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego, t.j. Dz.U. 2002 nr 141 poz. 1176.

⁷ Ustawa z 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej, t.j. Dz.U. 2021 poz. 324.

kontrahenta⁸. Ustawowa definicja oferty została zawarta w art. 66 § 1 k.c., określającym ją jako oświadczenie drugiej stronie woli zawarcia umowy, które zawiera jej istotne postanowienia. Z oświadczenia musi jednak wynikać stanowczy zamiar zawarcia umowy. Na skutek złożenia oferty dochodzi do związania, polegającego na tym, że adresat (zwany dalej oblata) może poprzez jej przyjęcie doprowadzić do zawarcia określonej umowy⁹. Powstanie stosunku prawnego, wynikającego z zawarcia umowy, oparte jest na następujących kolejno zdarzeniach prawnych: złożeniu stanowczej propozycji, określającej co najmniej istotne postanowienia umowy przez oferenta oraz przyjęciu jej przez oblata. Złożenie przez oblata oświadczenia o przyjęciu oferty w całym zakresie przed upływem terminu skutkuje zawarciem umowy o treści określonej w ofercie¹⁰. Użycie w treści słowa „oferta” nie ma znaczenia dla uznania oświadczenia za ofertę. Pogląd ten wyrażony został między innymi w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1990 r.¹¹

Istotne znaczenie ma określenie czasu, w jakim występuje stan związania ofertą. Co do zasady oferent wyznacza termin, a w przypadku braku takiego oznaczenia, jest on ustalany w oparciu o reguły ustawowe. W sytuacji, kiedy oferta złożona została w obecności drugiej strony lub za pomocą środka bezpośredniego porozumiewania się na odległość, przestaje wiązać, jeśli nie została przyjęta niezwłocznie. Natomiast, gdy oferta została przedstawiona w inny sposób, przestaje wiązać z upływem czasu, w którym składający ofertę mógł w zwykłym toku czynności otrzymać odpowiedź wysłaną bez nieuzasadnionego opóźnienia¹². Warunkiem związania ofertą złożoną drogą elektroniczną jest jej niezwłoczne potwierdzenie. W tym przypadku za termin początkowy uznaje się złożenie oświadczenia zawierającego ofertę, tj. wprowadzenie oferty do środka komunikacji elektronicznej w taki sposób, by adresat mógł zapoznać się z jej treścią. W związku z powyższym oferta nie wiąże oferenta

⁸ W. Kocot, Ofertowy i negocjacyjny tryb zawarcia umowy w ujęciu znowelizowanych przepisów Kodeksu cywilnego, PPH 2003/5, s. 18.

⁹ B. Gawlik, Procedura zawierania umowy na tle ogólnych przepisów prawa cywilnego, Kraków 1977, s. 5.

¹⁰ *Ibidem*, s. 43.

¹¹ Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1990 r., sygn. III CZP 33/90.

¹² Por. art. 66 § 2 Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny.

do momentu jej potwierdzenia¹³. Należy zaznaczyć, że art. 66¹ k.c. reguluje również oferty składane w postaci elektronicznej na stronach internetowych, na których przedsiębiorcy kierują do nieograniczonego kręgu osób reklamy swoich towarów bądź usług. Oferty mogą mieć formę katalogów, reklam, prezentacji graficznych. W spornych przypadkach dotyczących charakteru tego typu ofert, przyjmuje się, że jest to informatyczny charakter ogłoszenia. Wskazany artykuł nie dotyczy natomiast złożenia oferty za pomocą poczty elektronicznej albo podobnych sposobów indywidualnego porozumiewania się na odległość¹⁴.

W polskim systemie prawnym obowiązuje zasada nieodwołalności oferty. Oferent po jej złożeniu nie może uchylić powstałego stanu związania¹⁵. Wyjątek stanowi sytuacja, gdy oświadczenie o odwołaniu oferty zostało złożone przed wysłaniem oświadczenia drugiej strony o jej przyjęciu, z zastrzeżeniem, że umowa nie wyklucza odwołania lub określa termin przyjęcia.

Zasadniczo przyjęcie oferty następuje poprzez złożenie oświadczenia woli oferentowi. Niemniej jednak ustawodawstwo polskie reguluje odstępstwa od tej zasady. Dotyczą one w szczególności przyjęcia lub odpowiedzi na ofertę z zastrzeżeniem zmian bądź uzupełnień. W pierwszym przypadku, dotyczącym umów z udziałem konsumenta, przyjęcie oferty z wprowadzonymi zmianami uważa się za nową ofertę. Drugi przypadek odnosi się do stosunków między przedsiębiorcami. W ostatniej sytuacji poczytuje się ofertę za przyjętą, gdy uzupełnienia nie zmieniają istotnie treści oferty (tzw. kontroferty). Kontroferta nie dochodzi do skutku między innymi wtedy, gdy w treści oferty zastrzeżono, że może być ona przyjęta jedynie w formie nieziennej lub gdy oferent niezwłocznie sprzeciwił się włączeniu zmian.

W ofertowym trybie zawarcia umowy zarówno datę, jak i miejsce zawarcia umowy strony mogą określić samodzielnie¹⁶. Znajduje to

¹³ P. Nazaruk, Art.66 (1), Nb.1, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany, red. J. Ciszewski, Warszawa 2019, s. 185.

¹⁴ *Ibidem*, Nb. 2.

¹⁵ M. Maciejewska-Szałas, Art. 66(2), Nb. 1, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125), red. M. Frasz, M. Habdas, Warszawa 2018.

¹⁶ Z. Radwański, [w:] Prawo cywilne – część ogólna. System Prawa Prywatnego, t. 2, red. Z. Radwański, Warszawa 2008, s. 342.

zastosowanie szczególnie w sytuacji, gdy dochodzi do zawarcia umowy bez jednoczesnej obecności oferenta i oblata. Jednakże swoboda w ustaleniu miejsca i czasu zawarcia umowy jest ograniczona wyznaczonymi w przepisach ramami¹⁷. W razie wątpliwości co do czasu zawarcia umowy przyjmuje się, że nastąpiło to z chwilą otrzymania przez oferenta oświadczenia o jej przyjęciu bądź, gdy oświadczenie takie nie jest wymagane, w chwili przystąpienia do wykonania umowy. Problematyka ustalenia czasu i miejsca zawarcia umowy nie dotyczy sytuacji, gdy strony są jednocześnie fizycznie obecne w tym samym miejscu. W przeciwnym wypadku zastosowanie znajdzie art. 70 § 2 k.c. stanowiący, że umowę poczytuje się za zawartą w miejscu otrzymania przez składającego ofertę, oświadczenia o jej przyjęciu lub gdy oświadczenie to nie jest wymagane albo oferta została złożona w formie elektronicznej w miejscu zamieszkania bądź siedzibie składającego ofertę w chwili zawarcia umowy.

3. Negocjacje

Negocjacje są często długotrwałym procesem, polegającym na wzajemnym oddziaływaniu stron w celu stopniowego uzgadniania treści umowy, do zawarcia której zmierzają. Obejmują one szereg czynności prowadzących do porozumienia, takich jak: ustalanie, formułowanie postanowień przyszłej umowy, wymiana poglądów, przekaz informacji oraz uzasadnianie słuszności proponowanych rozwiązań¹⁸. Ten tryb zawarcia umowy uznaje się za zindywidualizowany, co wynika z faktu osobistego uczestnictwa przyszłych stron umowy. Dotyczy to zarówno jednoczesnej obecności, jak również wykorzystania środków bezpośredniego porozumiewania się na odległość. Wyjątkiem od wskazanej zasady jest prowadzenie negocjacji między nieobecnymi przy wykorzystaniu między innymi: listów, faksu czy poczty elektronicznej.

Przepisy prawa nie regulują sposobu prowadzenia negocjacji. Ustalenie kluczowych aspektów, dotyczących przebiegu rokowań, zależy

¹⁷ M. Maciejewska-Szałas, Art. 70, Nb.4, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125), red. M. Frasz, M. Habdas, Warszawa 2018.

¹⁸ K. Kopiczyńska-Pieczniak, Art. 72, Nb.2, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, wyd. II, red. A. Kidyba, Warszawa 2012.

przede wszystkim od woli stron. Zawarcie umowy we wskazanym trybie następuje, gdy strony dojdą do porozumienia w odniesieniu do postanowień, które były przedmiotem negocjacji. Istotną kwestię stanowi odpowiedzialność za prowadzenie negocjacji sprzecznie z dobrymi obyczajami. „Za sprzeczne z dobrymi obyczajami należy uznać postępowanie strony, które narusza zaufanie do partnera”¹⁹. Dotyczy to w szczególności: negocjowania bez zamiaru zawarcia umowy, odstąpienia bez uzasadnionej przyczyny oraz nieinformowania drugiej strony lub przekazywania jej błędnych informacji o istotnych dla zawarcia umowy sprawach. Strona, która dopuściła się jednego z wyżej wymienionych zachowań, obowiązana jest do naprawienia wyrządzonej szkody. W odróżnieniu od trybu ofertowego, strony nie mają obowiązku zawarcia umowy, jednakże odmowa zawarcia negocjowanej umowy może zostać uznana za sprzeczną z dobrymi obyczajami²⁰.

Kluczowym pojęciem związanym z trybem negocjacji jest list intencyjny. Jest to oświadczenie skierowane do partnera w negocjacjach będące zapewnieniem o zamiarze zawarcia w przyszłości umowy. Listy będące wyrażeniem intencji zawarcia umowy nie są oświadczeniem woli. Nie wywołują skutków prawnych związanych z doprowadzeniem umowy do skutku. Listy intencyjne tworzą między stronami „stan związania”, zakładający zawarcie przez strony umowy w przyszłości. Mimo tego stanu związania strony mają prawo do wycofania się ze stosunku obligacyjnego. Dokładniej mówiąc, chodzi o kompetencję do uznania umowy zawartej swobodnie za niewiążącą, jeżeli nie dopełniono wymaganych formalności²¹. Do sfinalizowania negocjacji konieczne jest ustalenie, czy taka deklaracja wyraża tylko zamiar zawarcia umowy, czy również oświadczenie woli.

¹⁹ P. Nazaruk, Art. 72, Nb.2, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany, red. J. Ciszewski, Warszawa 2021.

²⁰ K. Kopaczyńska-Pieczniak, Art. 72, Nb.3, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna, wyd. II, red. A. Kidyba, Warszawa 2012.

²¹ L. Zalewski, Sposoby zawierania umów w handlu międzynarodowym, Warszawa/Poznań 1992, s. 23.

4. Aukcja i przetarg

Charakterystyczną cechą aukcji i przetargu, odróżniającą je od trybu ofertowego oraz negocjacji, stanowi jednoczesny udział wielu uczestników, którzy podlegają tym samym zasadom postępowania aukcyjnego albo przetargowego. Te tryby zawarcia umowy prowadzą do wyłonienia najkorzystniejszej z punktu widzenia inicjatora oferty. Aukcja lub przetarg składa się z trzech etapów: ogłoszenia, składania i wyboru ofert²². Postępowanie w obu trybach rozpoczyna się złożeniem przez organizatora oświadczenia woli, będącego ogłoszeniem określającym kluczowe elementy procesu. Do najważniejszych należy określić miejsce i czasu, a także przedmiotu oraz warunków aukcji lub przetargu. Konieczne jest oznaczenie wszelkich ww. informacji w sposób jednoznaczny²³. Warunki aukcji lub przetargu mogą przewidywać obowiązek uiszczenia wadium, czyli odpowiedniego zabezpieczenia zapłaty określonej sumy.

Różnicę między aukcją a przetargiem stanowi proces składania ofert, związania nimi i zawarcia umowy. W ramach aukcji licytanci składają oferty w formie postąpień. Do zawarcia umowy dochodzi po zgłoszeniu najkorzystniejszej oferty lub po upływie czasu trwania aukcji. W tym trybie wymagana jest jedność miejsca i czasu, osobista obecność lub wykorzystanie środków bezpośredniego komunikowania się na odległość. Natomiast podczas przetargu oferty składane są do wyznaczonego terminu, po upływie którego organizator rozpatruje je bez udziału oferentów i wybiera najkorzystniejszą spośród nich. Do zawarcia umowy w trybie aukcji dochodzi z chwilą udzielenia przybicia na rzecz osoby, która zaferowała najlepszą cenę. Zawarcie umowy w toku przetargu następuje w chwili otrzymania przez składającego oświadczenia o wybraniu jego oferty.

Obecnie dzięki globalnym sieciom komunikacyjnym powstaje światowy rynek, na którym zawierane są transakcje prawne. Coraz popularniejsze staje się zawieranie umów za pomocą nowoczesnych

²² P. Machnikowski, Art. 701, Nb 6, [w:] Kodeks Cywilny. Komentarz, red. E. Gniewek, P. Machnikowski, Wrocław 2017.

²³ A. Łuszkak-Zajac, Skutki prawne wniesienia wadium przetargowego, PiP 2001/5, s. 66.

środków komunikacji takich jak Internet czy poczta elektroniczna, które zdecydowanie różnią się od tradycyjnych form zawierania umów (związanych przykładowo z bezpośrednim kontaktem stron w negocjacjach lub fizycznym uczestnictwem w przetargu).

§ 2. Pojęcie i rodzaje umów licencyjnych

Na przestrzeni lat umowa licencyjna zyskała doniosłe znaczenie we współczesnym obrocie gospodarczym, który stale się rozwija. Umowy licencyjne umożliwiają korzystanie z dóbr niematerialnych chronionych prawami wyłącznymi²⁴. W związku z powyższym wiąże się one nierozdzielnie z prawem własności intelektualnej. Ustawowa regulacja tych umów, mimo ich istotności, jest dość uboga. Ustawodawca pozostawia stronom dużo swobody w kwestii ustalania wzajemnych praw i obowiązków, określając jedynie elementy istotne umowy oraz jej model ustawowy. W literaturze przeważa pogląd, iż umowa licencyjna jest umową nazwaną, uregulowaną poza Kodeksem cywilnym²⁵. Pojęcie umowy licencyjnej zostało unormowane między innymi w ustawie z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych²⁶ oraz w ustawie z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo Własności Przemysłowej²⁷. W pierwszej z wymienionych ustaw przepisy odnoszą się do umowy licencyjnej jako umowy o korzystanie z utworu. Natomiast w drugim akcie prawnym regulacje dotyczące umowy licencyjnej znajdują się w części odnoszącej się do prawa patentowego. Z tego powodu przedmiotem umowy jest korzystanie z wynalazku. Przepisy te mają zastosowanie również w wypadku innych dóbr niematerialnych. W celu zdefiniowania umowy licencyjnej konieczne jest przedstawienie poję-

²⁴ K. Szczepanowska-Kozłowska, Umowy licencyjne w prawie własności przemysłowej, Warszawa 2012, s.13.

²⁵ S. Grzybowski, A. Kopff, Umowy licencyjne. Postać prawna i treść, „Studia Prawnicze” 1969, nr 22, s. 21.

²⁶ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, t.j. Dz.U. 2021 poz. 1062.

²⁷ Ustawa z dnia 30 czerwca 2000 r. Prawo Własności Przemysłowej, t.j. Dz.U. 2021 poz. 324, (dalej jako p.w.p.).

cia licencji. Mianem licencji określa się upoważnienie udzielane przez uprawniony do tego podmiot z danego prawa wyłącznego. Upoważnienie zawiera zgodę na korzystanie z dobra niematerialnego będącego przedmiotem prawa wyłącznego²⁸. W związku z powyższym licencję w prawie własności utożsamia się z oświadczeniem woli upoważnionego. Art. 66 ust. 2 p.w.p. wskazuje, że licencję na korzystanie z dobra niematerialnego uzyskuje się w drodze umowy²⁹. Umowa licencyjna stanowi więc główne źródło licencji³⁰, które może stanowić również decyzja administracyjna oraz ustawa.

Niezbędnym elementem umowy licencyjnej jest udzielenie upoważnienia do korzystania z przedmiotu prawa wyłącznego. Dotyczy to możliwości eksploatacji dobra niematerialnego, takiego jak wynalazek, wzór użytkowy, wzór przemysłowy oraz znak towarowy w zakresie zastrzeżonej wyłączności. Z wykorzystaniem umowy licencyjnej może zostać udzielone upoważnienie licencyjne, a więc czynność prawna dwustronna. Tezie tej towarzyszy pogląd, że upoważnienie powinno być składane przez licencjodawcę łącznie z oświadczeniem woli licencjobiorcy, który je przyjmuje³¹. Mimo różnic pomiędzy dobrami niematerialnymi, konstrukcja prawna umowy jest jednolita. Bez względu na przedmiot, *essentialia negotii* umowy licencyjnej są jednakowe. Do elementów istotnych umowy zalicza się również: postanowienia dotyczące charakteru umowy, określenie utworu, treść i zakres upoważnienia, czas trwania umowy, terytorium, dla którego udziela się upoważnienia oraz pola eksploatacji³². W umowie licencyjnej w prawie autorskim konieczne jest wskazanie pola eksploatacji, którego dotyczy umowa.

Krąg podmiotów, które mogą być licencjobiorcami jest nieograniczony. Mimo to należy zwrócić uwagę, że prawa własności przemy-

²⁸ R. Skubisz, *Prawo znaków towarowych. Komentarz*, Warszawa 1997, s. 154.

²⁹ K. Szczepanowska-Kozłowska, [w:] *Umowy licencyjne w prawie własności przemysłowej*, red. K. Szczepanowska-Kozłowska, Warszawa 2012, s. 13.

³⁰ A. Szewc, G. Jyż, *Prawo własności przemysłowej*, Warszawa 2011, s. 269.

³¹ M. Salamonowicz, *Licencje patentowe i Know-How na tle zakazu porozumień antykonkurencyjnych*, Warszawa 2011, s. 60.

³² W. Kubala, *Essentialia negotii umowy licencyjnej*, „Prawo spółek” 1998, nr 5, s. 23, 24.

słowej dotyczą zawodowego lub zarobkowego sposobu korzystania z danego dobra³³. Licencjobiorcami mogą być więc podmioty prowadzące działalność zawodową lub zarobkową. Licencjodawcą jest osoba uprawniona z tytułu autorskich praw majątkowych³⁴.

Treść poszczególnych licencji, z wyjątkiem ich *essentialia negotii*, zawiera odmienne elementy. Wynika z tego duże zróżnicowanie między umowami licencyjnymi. Podziału licencji dokonuje się na podstawie różnorodnych kryteriów, które prowadzą do oddzielenia się od siebie odrębnych typów stosunków prawnych³⁵. W zależności od cech licencji można wyodrębnić ich podział:

1. ze względu na możliwość udzielania przez licencjodawcę dalszych zezwoleń na korzystanie z przedmiotu licencji,
2. ze względu na zakres obowiązków licencjodawcy,
3. ze względu na zakres udzielonego prawa,
4. ze względu na szczególny tryb zawarcia.

Ad 1. W oparciu o kryterium swobody licencjodawcy do dalszego udzielenia zezwoleń na korzystanie z przedmiotu licencji wyróżnia się licencję wyłączną i niewyłączną. Licencja wyłączna stanowi upoważnienie do korzystania z wynalazku z jednoczesnym zagwarantowaniem licencjobiorcy, że nikt poza nim nie uzyska prawa do korzystania³⁶. Występują różne formy licencji wyłącznej. Licencja wyłączna może być pełna – w takiej sytuacji występuje tylko jeden licencjobiorca. Istnieją również wyłączne licencje niepełne. W tym wypadku jednocześnie występuje kilku licencjobiorców na terytorium obowiązywania danego prawa wyłącznego, pod warunkiem udzielenia im upoważnień dotyczących odmiennego korzystania z danego przedmiotu praw wyłącz-

³³ K. Szczepanowska-Kozłowska, [w:] Prawo umów handlowych. System Prawa Handlowego. Tom 5B. Umowy w sferze własności przemysłowej, red. M. Stec, Warszawa 2020, s. 504.

³⁴ K. Grzybczyk, Prawo właściwe dla autorskoprawnej umowy licencyjnej, Warszawa 2009, s. 37.

³⁵ M. Załucki, Licencja na używanie znaku towarowego, studium prawnoporównawcze, Warszawa 2008, s. 59.

³⁶ A. Niewęglowski, Art. 76, Nb.11, [w:] T. Demendecki, J. Sitko, J. Szczotka, G. Tylec, A. Niewęglowski, Prawo własności przemysłowej. Komentarz, Warszawa 2015.

nych³⁷. W zakresie tego określonego przedmiotu licencji uprawniony zobowiązuje się powstrzymać od wykonywania swojego prawa wyłącznego. Przeciwnością licencji wyłącznej jest licencja niewyłączna. W przypadku tego typu licencji, udzielenie jej jednej osobie nie wyklucza korzystania z dobra niematerialnego w takim samym zakresie przez inne osoby oraz uprawnionego. Różnicę między tymi rodzajami stanowi również wymagana forma licencji. Licencja wyłączna wymaga zachowania formy pisemnej pod rygorem nieważności. Istotną kwestią jest możliwość dochodzenia roszczeń z tytułu naruszenia prawa wyłącznego. Jest to dopuszczalne w przypadku, gdy licencjobiorca uzyskał licencję wyłączną, która została wpisana do właściwego rejestru i nie zostało to wyłączone w umowie.

Ad 2. Ze względu na zakres obowiązków licencjodawcy wyróżnia się licencję aktywną i pasywną. Sytuację, w której do obowiązków licencjodawcy należy tylko znoszenie korzystania przez licencjobiorcę z przedmiotu licencji, określa się mianem licencji pasywnej. Ustawowy model licencji to licencja aktywna³⁸. W odróżnieniu od pasywnej określa ona dodatkowe obowiązki licencjodawcy, wśród których najważniejsze dotyczą przekazania licencjobiorcy wszystkich posiadanych przez niego informacji i doświadczeń potrzebnych do korzystania z wynalazku.

Ad 3. Kolejny podział wyodrębniony na podstawie zakresu udzielonego prawa dzieli licencje na pełne i niepełne. Na podstawie licencji pełnej licencjobiorca zyskuje uprawnienie do korzystania z dobra niematerialnego w takim zakresie, jaki przysługuje uprawnionemu. Licencja taka obejmuje całą sferę wyłączności. Nie dotyczy to natomiast możliwości udzielenia dalszej licencji³⁹. Licencjobiorca może korzystać z prawa wynikającego z licencji na wszelkich polach eksploatacji, jakie

³⁷ K. Szczepanowska-Kozłowska, [w:] K. Szczepanowska-Kozłowska, E. Nowińska, U. Promińska, Prawa własności przemysłowej. Przedmiot, treść i naruszenie, Warszawa 2021, s. 291.

³⁸ S. Sołtysiński, Licencje na korzystanie z cudzych rozwiązań technicznych, Warszawa 1970, s. 225.

³⁹ K. Szczepanowska-Kozłowska, [w:] K. Szczepanowska-Kozłowska, E. Nowińska, U. Promińska, Prawa własności przemysłowej. Przedmiot, treść i naruszenie, Warszawa 2021, s. 291.

były znane w chwili zawarcia umowy⁴⁰. Strony mają możliwość ustanowienia niepełnego charakteru licencji. W takim przypadku licencjodawca ma uprawnienie do korzystania z dobra w mniejszym zakresie niż uprawniony⁴¹. Do licencji można zastosować ograniczenie przedmiotowe, czasowe oraz terytorialne. Licencja może mieć równocześnie ograniczony i wyłączny charakter⁴². W takiej sytuacji upoważnienie określa okręgi, w których licencjodawca uzyskuje prawa do korzystania z przedmiotu licencji.

Ad 4. Ostatni podział dotyczy szczególnych form licencji. Ustawa z 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej wyróżnia takie umowy licencyjne, zawierane w szczególnym trybie, jak umowa licencji otwartej i dorozumianej. Licencja otwarta jest szczególnym rodzajem licencji niewyłącznej. Jej wyjątkowość wynika z trybu, w jakim dochodzi do powstania stosunku zobowiązaniowego⁴³. Złożenie oświadczenia woli uprawnionego następuje poprzez zgłoszenie gotowości do udzielenia licencji. Podmiot składający takie oświadczenie musi być wyposażony w zdolność do czynności prawnych w rozumieniu Kodeksu cywilnego. Inicjujący składa w Urzędzie Patentowym RP zgłoszenie gotowości udzielenia licencji. Umowa może być zawarta przez każdy zainteresowany podmiot, gdyż oświadczenie skierowane jest do nieograniczonej grupy osób. Brak jest ograniczeń liczby licencjodawców. Licencja otwarta może zostać udzielona poprzez zawarcie umowy licencyjnej lub przez przystąpienie do korzystania z przedmiotu licencji bez podjęcia rokowań lub przed ich zakończeniem. Istnieje możliwość zawarcia umowy licencyjnej otwartej w trybie ofertowym, natomiast ze względu na charakter i specyfikę oświadczenia woli licencjodawcy, przepisy Kodeksu cywilnego będą miały zastosowanie tylko odpowiednio⁴⁴.

Art. 81 p.w.p. stanowi, że licencja dorozumiana powstaje w oparciu o umowę o prace badawcze lub inną podobną umowę. Zamawiający

⁴⁰ K. Grzybczyk, *Prawo właściwe dla autorskoprawnej umowy licencyjnej*, Warszawa 2009, s. 35.

⁴¹ R. Skubisz, *Prawo znaków...*, s. 155.

⁴² M. Załucki, *Licencja na używanie...*, s. 64.

⁴³ K. Szczepanowska-Kozłowska, *Umowy licencyjne w prawie własności przemysłowej*, Warszawa 2012, s. 13.

⁴⁴ *Ibidem*, s. 233–238.

jest uprawniony do korzystania z wyników prac. Charakterystycznym elementem licencji dorozumianej jest to, że podmiot udzielający jest to, że podmiot udzielający musi legitymować się prawem wyłącznym. Powszechnie uznaje się, że przepis ten (art. 81 p.w.p.) nie stanowi domniemania prawnego a normę względnie obowiązującą⁴⁵. Omawiana licencja jednocześnie jest licencją pełną i niewyłączną. Zawarcie umowy licencji dorozumianej następuje wraz z przekazaniem wyników badań dotyczących umowy o prace badawcze lub innej podobnej umowy⁴⁶. Warunkiem zawarcia umowy jest brak odmiennego uregulowania przez strony sposobu nabycia praw do uzyskania praw wyłącznych. Przedmiotem tego typu licencji, odmiennie niż w pozostałych przypadkach, jest dobro niematerialne, niezależnie od tego, czy jest ono chronione prawem wyłącznym, czy nie.

Omawiając tematykę rodzajów licencji, należy wspomnieć o licencji przymusowej. W odróżnieniu od innych stosunków licencyjnych, jej podstawę stanowi decyzja administracyjna, a nie umowa. Udzielenie licencji następuje na wniosek zgłoszony do Urzędu Patentowego. Wniosek ten powinien być odpowiednio uzasadniony⁴⁷. Ustawodawstwo polskie określa zamknięty katalog przesłanek udzielenia licencji przymusowej. Zalicza się do nich między innymi: stan zagrożenia bezpieczeństwa państwa, nadużycie patentu, zależność patentów⁴⁸. W związku z powyższym uznaje się regulacje dotyczące tej kwestii jako narzędzie umożliwiające ingerencję państwa w prawo podmiotowe.

§ 3. Charakter prawny umów licencyjnych

Na gruncie ustawodawstwa polskiego problematyka charakteru prawnej umowy licencyjnej jest skomplikowana i sporna. Rozbieżność przedstawianych w literaturze stanowisk jest znaczna. Zagadnie-

⁴⁵ S. Sołtysiński, [w:] System prawa własności intelektualnej, t. 3, Prawo wynalazcze, red. J. Szwaja i A. Szajkowski, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1990, s. 500.

⁴⁶ K. Szczepanowska-Kozłowska, Umowy licencyjne w prawie własności przemysłowej, Warszawa 2012, s. 238.

⁴⁷ M. Tyczka, Licencje przymusowe, RPEIS 1974/3, s. 322.

⁴⁸ A. Niewęglowski, [w:] T. Demendecki, J. Sitko, J. Szczotka, G. Tylec, A. Niewęglowski, Prawo własności przemysłowej. Komentarz, Warszawa 2015, s. 374.

nie to dotyczy w głównej mierze istoty upoważnienia licencyjnego. Koncepcje dotyczące natury prawnej tej umowy stanowiły podstawę do wyodrębnienia czterech grup przeciwstawnych poglądów. Pierwsza grupa reprezentuje pogląd nadający umowie licencyjnej czysto zobowiązujący charakter⁴⁹. Druga przyjmuje, że udzielenie licencji należy do czynności prawnych upoważniających⁵⁰. Trzecia dotyczy założenia, że udzielenie licencji jest czynnością o skutku rozporządzającym⁵¹. Natomiast czwarta grupa przedstawia umowę licencyjną jako czynność prawną o charakterze mieszanym⁵². Przyczyną takiego zróżnicowania stanowisk wydaje się być przede wszystkim brak wyraźnego określenia skutków prawnych udzielenia licencji przez ustawodawcę. Zajęcie stanowiska w tej kwestii wywiera decydujący wpływ m.in. na konsekwencje zbycia prawa wyłącznego podczas trwania stosunku licencyjnego, dopuszczalność zbycia uprawnień licencjobiorcy oraz na podstawy odpowiedzialności licencjodawcy⁵³.

Prekursorami poglądu o zobowiązującym charakterze umowy licencyjnej byli przede wszystkim Józef Skąpski⁵⁴ oraz Andrzej Kubas⁵⁵. Zgodnie z tą teorią umowa stanowi w szczególności obowiązek licencjodawcy do znoszenia korzystania z przedmiotu licencji przez licencjobiorcę i wstrzymywania się z roszczeniami z tytułu naruszenia. W związku z tym należy stwierdzić, że zobowiązanie licencjodawcy dotyczy spełnienia świadczenia na rzecz innej osoby i może polegać zarówno na działaniu, jak i zaniechaniu.

⁴⁹ J. Skąpski, Umowa licencyjna w prawie prywatnym międzynarodowym, ZNUJ PWiOWI 1974/1, s. 363–380.

⁵⁰ S. Grzybowski, A. Kopff, Umowy licencyjne – postać prawna i treść, „Studia Prawnicze” 1969, nr 22, s. 62–66.

⁵¹ S. Sołtysiński, Licencje na korzystanie z cudzych rozwiązań technicznych, Warszawa 1970, s. 182–188.

⁵² R. Skubisz, Prawo znaków towarowych. Komentarz, Warszawa 1997, s. 154–155.

⁵³ Z. Okoń, Charakter prawny umowy licencyjnej, ZNUJ PPWI 2009/3, s. 32.

⁵⁴ J. Skąpski, Umowa licencyjna..., s. 365.

⁵⁵ A. Kubas, Skutki wpisu licencji do rejestru patentowego, ZNUJ PWiOWI 1973/1, s. 345.

Za upoważniającym charakterem umowy licencyjnej opowiadali się między innymi Andrzej Kopff⁵⁶ oraz Bogusław Gawlik⁵⁷. Według tej koncepcji umowa licencyjna stanowi upoważnienie o szczególnej treści, dotyczące dóbr niematerialnych. Jego źródłem jest umowa, a licencjodawca działa we własnym imieniu i na własny rachunek. W ujęciu tej teorii owe upoważnienie uznawane jest za element uzupełniający co do zasady zobowiązującą naturę umowy licencyjnej⁵⁸. Skutek umowy licencyjnej według przedstawicieli tego poglądu wykracza poza czyste zobowiązanie⁵⁹. Upoważnienie nie wyłącza zobowiązującego stosunku umowy, w którym licencjodawca nie podnosi wobec licencjodawcy roszczeń z tytułu naruszenia patentu⁶⁰. Trudność przyjęcia konstrukcji umowy o takim charakterze stanowi powiązanie obowiązków licencjodawcy z upoważnieniem udzielonym przez licencjodawcę. Wynika to z tego, że prawo upoważnionego nie jest prawem podmiotowym, a związane z nim upoważnienie nie stanowi obowiązku licencjodawcy. Problem wynikający z przyjęcia teorii upoważniającego charakteru umowy licencyjnej stanowią również skutki zbycia prawa po zawarciu danej umowy, brak podstaw ewentualnej odpowiedzialności kontraktowej oraz kwestia przedterminowego zakończenia umowy. Konstrukcja umowy licencyjnej o charakterze upoważniającym wyklucza stosowanie wielu przepisów Kodeksu cywilnego, mających na celu zabezpieczenie interesów podmiotów, które odnoszą się do rozporządzenia majątkiem lub zaciągnięcia zobowiązania. Spory wynikające z próby pokonania wymienionych trudności oraz wskazanie braku możliwości wyeliminowania elementów zobowiązujących umowy skłaniają do odrzucenia tej koncepcji.

⁵⁶ S. Grzybowski, A. Kopff, Umowy licencyjne. Postać prawna i treść, „Studia Prawnicze” 1969, nr 22, s. 29.

⁵⁷ B. Gawlik, Umowa know-how. Zagadnienia konstrukcyjne, ZNUJ PWiOWI 1974/3, s. 95.

⁵⁸ S. Grzybowski, [w:] S. Grzybowski, A. Kopff, J. Szwaia, J. Włodyka, Zagadnienia prawa wynalazczego, Warszawa 1969, s. 233; podobnie A. Kopff, [w:] S. Grzybowski, A. Kopff, W. Serda, Zagadnienia..., s. 205.

⁵⁹ R. Markiewicz, Umowy licencyjne między jednostkami gospodarki społecznej, ZNUJ PWiOWI, 1978/14, s. 20.

⁶⁰ K. Szczepanowska-Kozłowska, Umowy licencyjne w prawie własności przemysłowej, Warszawa 2012, s. 60.

Przechodząc do teorii rozporządzającego charakteru umowy licencyjnej, należy przedstawić ujęcie umowy licencyjnej zaproponowane przez Stanisława Sołtysińskiego. Zdaniem Sołtysińskiego zawarcie umowy licencyjnej powoduje przekształcenie prawa skutecznego *erga omnes* w prawo skuteczne wobec wszystkich poza licencjatem. Licencjodawca wciąż ma możliwość wykonywania swoich uprawnień wobec innych osób po ustanowieniu licencji. Na tej podstawie Sołtysiński uznaje umowę licencyjną za czynność rozporządzającą⁶¹. W celu lepszego przedstawienia poglądu Stanisława Sołtysińskiego o rozporządzającym charakterze umowy licencyjnej, konieczne jest zdefiniowanie pojęcia „rozporządzenia”. W stanowisku przyjmującym rozporządzający charakter umowy licencyjnej pojęcie rozporządzenia odbiega od ujęcia tradycyjnego. Przez rozporządzenie tradycyjnie rozumie się czynność prawną, która ma na celu przeniesienie, obciążenie lub zniesienie prawa majątkowego i prowadzącą do utraty lub zmiany prawa podmiotu dokonującego czynności prawnej bez możliwości jego rozszerzenia lub wzmocnienia⁶². W klasycznej cywilistyce uznaje się, że rozporządzenie musi prowadzić do obciążenia prawa bezwzględnego. Natomiast w ujęciu zwolenników tezy o rozporządzającym charakterze licencji, czynność prawna rozporządzająca odnosi się do majątkowych praw podmiotowych, ale nie musi prowadzić do powstania prawa bezwzględnego. Tymczasem udzielenie licencji nie prowadzi do obciążenia prawa bezwzględnego, ponieważ licencjobiorca ma uprawnienia względne. To z kolei powoduje, że licencja nie może być uznana za rozporządzenie. Teorię rozporządzającego charakteru umowy licencyjnej prezentują w szczególności Stanisław Sołtysiński⁶³ oraz Marian Kępiński⁶⁴. W zakresie prawa autorskiego teorię o rozporządzającym charakterze umowy licencyjnej wprowadziła Elżbieta Traple⁶⁵. Podziela ona

⁶¹ Z. Okoń, Charakter prawny umowy licencyjnej, ZNUJ PPWI 2009/3, s. 36.

⁶² Z. Radwański, [w:] System prawa prywatnego, t. II, red. Z. Radwański, Warszawa 2002, s. 184.

⁶³ S. Sołtysiński, Licencje..., s. 184.

⁶⁴ M. Kępiński, [w:] System prawa prywatnego, t. XIII, Prawo autorskie, red. J. Barta, wyd. 2., Warszawa 2007, s. 516.

⁶⁵ E. Traple, Ustawowe konstrukcje w zakresie majątkowych praw autorskich i obrotu nimi w dobie kryzysu prawa autorskiego, Kraków 1990, s. 78.

poglądy wyżej wymienionych autorów i akceptuje możliwość uznania udzielenia licencji za rozporządzenie. Jednocześnie autorka ta zaznacza, że łatwiej wykazać, iż licencja wyłączna prowadzi do obciążenia prawa bezwzględnego, ponieważ ogranicza podmiot praw autorskich majątkowych w możliwości udzielenia kolejnych licencji. Tymczasem w przypadku licencji niewyłącznej uznanie jej za obciążenie jest trudniejsze, bo nie ogranicza ona podmiotu praw autorskich w udzielaniu kolejnych licencji⁶⁶. Autorka różnicuje zatem charakter prawny umowy licencyjnej w zależności od tego, czy dotyczy licencji wyłącznej, czy niewyłącznej.

Ryszard Skubisz uznał licencję znaku towarowego za czynność rozporządzająco-zobowiązującą⁶⁷. Podkreślił, że licencja wywołuje zmianę prawa podmiotowego, jednak nieprowadzącą do jego wzmocnienia, co stanowi o jej rozporządzającym charakterze. Jednocześnie w obowiązku znoszenia zachowania licencjobiorcy przez licencjodawcę autor upatruje skutków zobowiązujących danej umowy. Pogląd uznający umowę licencyjną za zobowiązująco-rozporządzający stosunek prawny prezentuje Monika Czajkowska-Dąbrowska⁶⁸. Autorka dostrzega w umowie licencyjnej elementy zobowiązaniowe, a równocześnie stwierdza, że traktowanie udzielenia upoważnienia jako zaciągnięcia zobowiązania do świadczenia jest bezpodstawne.

O charakterze prawnym umowy licencyjnej powinien decydować przedmiot tej umowy, którym jest licencja, a więc upoważnienie do korzystania z dobra niematerialnego. Określenie charakteru prawnego umowy licencyjnej nie powinno opierać się na elementach, które są charakterystyczne i wspólne dla różnych stosunków zobowiązaniowych⁶⁹. Dotyczy to np. zastrzeżeń umownych, takich jak warunek czy termin zwania umowy.

⁶⁶ Z. Okoń, *Charakter prawny...*, s. 37.

⁶⁷ R. Skubisz, *Prawo znaków towarowych...*, s. 155.

⁶⁸ M. Czajkowska-Dąbrowska, *Rozpowszechnianie utworów przez radio*, Warszawa 1981, s. 93.

⁶⁹ K. Szczepanowska-Kozłowska, *Umowy licencyjne w prawie własności przemysłowej*, Warszawa 2012, s. 64.

ZASADY ZAWIERANIA UMÓW LICENCYJNYCH PRZEZ INTERNET

§ 1. Metody zawierania umów przez Internet w ogólności

1. Uwagi wstępne

Przepisy prawa cywilnego nie definiują umów zawieranych przez Internet jako samodzielnego typu umów. Problem porównania internetowej umowy do konkretnego rodzaju umowy nazwanej, występującej w Kodeksie cywilnym, wynika między innymi z faktu, że za pośrednictwem sieci internetowej realizowane są transakcje mające za przedmiot zarówno rzeczy, jak i dobra niematerialne oraz świadczenie usług. Przez umowy zawierane w Internecie należy rozumieć ogół stosunków prawnych, których charakterystycznym elementem jest wykorzystanie sieci internetowej, jako środka do komunikacji i wymiany oświadczeń woli w celu zawarcia umowy⁷⁰. Artykuł 60 Kodeksu cywilnego dopuszcza ujawnienie woli w postaci elektronicznej. Świadczy to o prawnej możliwości składania oświadczenia woli z wykorzystaniem technik informatycznych⁷¹. W związku z powyższym można zaliczyć umowy zawierane przez Internet do umów elektronicznych, które są natomiast jednym z typów umów zawieranych na odległość.

Do zawarcia umowy przy pomocy Internetu zastosowanie mają ogólne zasady określone w prawie cywilnym. Zawarcie umów internetowych może odbyć się:

⁷⁰ P. Podrecki, Z. Okoń, P. Litwiński, M. Świerczyński, T. Targosz, M. Smycz, D. Kasprzycki, Prawo Internetu, red. P. Podrecki, Warszawa 2004, s. 40.

⁷¹ Art. 5 pkt. 5 Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, t.j. Dz.U. 2020 poz.344.

1. w trybie ofertowym,
2. w drodze negocjacji,
3. w trybie aukcji oraz przetargu.

2. Zawarcie umowy przez Internet w trybie ofertowym

Podstawowym sposobem zawierania umów przez Internet jest ofertowy tryb zawarcia umowy. Zgodnie z art. 66 § 1 Kodeksu cywilnego ofertę stanowi oświadczenie woli drugiej strony, określające istotne postanowienia umowy. Z oferty musi wynikać wiążący zamiar zawarcia umowy. W odniesieniu do oferty elektronicznej opracowano szczególną procedurę, dotyczącą związania składającego oświadczenie umową. Procedurę reguluje art. 66¹ § 1 Kodeksu cywilnego, w związku z którym warunkiem związania składającego ofertą złożoną w postaci elektronicznej jest niezwłoczne potwierdzenie jej otrzymania przez drugą stronę⁷². Obowiązek potwierdzenia otrzymania oferty dotyczy ofert złożonych on-line, w szczególności komunikacji przez strony www. Przepis nie znajduje zastosowania w odniesieniu do zawierania umów za pomocą poczty elektronicznej, podobnych środków indywidualnego porozumiewania się na odległość (takich jak SMS, IRC, chat) oraz w stosunkach między przedsiębiorcami, jeśli strony tak postanowiły⁷³. Złożenie oferty za pomocą poczty elektronicznej wymaga zastosowania ogólnego trybu ofertowego. W celu potwierdzenia oferty wiele stron www korzysta ze specjalnych programów, zapewniających automatyczne przesyłanie odpowiedzi do oferenta⁷⁴. Potwierdzenie otrzymania oferty niekoniecznie prowadzi do jej przyjęcia. W tej sytuacji potwierdzenie stanowi jedynie element niezbędny przy użyciu trybu ofertowego z wykorzystaniem środków elektronicznych. Uznanie oferty za przyjętą wymaga złożenia drugiego oświadczenia woli, co może nastąpić po potwierdzeniu otrzymania oferty. Adresat oferty może złożyć dwa oświadczenia po kolei lub

⁷² D. Karwala, Zawieranie umów elektronicznych w trybie ofertowym – uwagi na tle art. 661k.c., ZNUJ 2007/1, s. 4.

⁷³ P. Podrecki, Z. Okoń, P. Litwiński, M. Świerczyński, T. Targosz, M. Smycz, D. Kasprzycki, Prawo Internetu, red. P. Podrecki, Warszawa 2004, s. 24.

⁷⁴ J. Barta, R. Markiewicz, Handel elektroniczny – prawne problemy, Zakamycze 2005, s. 122.

wyrazić dwa oświadczenia woli w jednym oświadczeniu, co również jest dopuszczalne⁷⁵. Istotnym zagadnieniem jest chwila złożenia oferty elektronicznej. Ustalenie chwili doręczenia oświadczenia woli w postaci elektronicznej powinno opierać się na teorii doręczenia. Teoria doręczenia dotyczy umożliwienia adresatowi zapoznania się z treścią oświadczenia woli. W odniesieniu do oferty elektronicznej zastosowanie ma artykuł 61 § 2 Kodeksu cywilnego. Artykuł stanowi, że chwila złożenia oświadczenia woli wyrażonego w formie elektronicznej następuje w momencie wprowadzenia go do środka komunikacji elektronicznej tak, żeby osoba mogła zapoznać się z jego treścią⁷⁶. Biorąc pod uwagę specyfikę oferty elektronicznej, konieczne było uregulowanie problematyki miejsca zawarcia umowy w postaci elektronicznej. W razie wątpliwości za miejsce zawarcia umowy w postaci elektronicznej uznaje się miejsce zamieszkania składającego ofertę w chwili zawarcia umowy. Gdy składającym ofertę jest przedsiębiorca, obowiązuje go szereg dodatkowych obowiązków związanych z zawarciem umowy w postaci elektronicznej. Obowiązki te dotyczą w szczególności objaśnienia procesu działania i zawarcia umowy w postaci elektronicznej, zasad i sposobów utrwalania treści umowy oraz wykrywania i korygowania niepoprawnie wprowadzonych danych⁷⁷.

3. Negocjacje w Internecie

Przez negocjacje rozumiemy proces prowadzący do zawarcia umowy w wyniku porozumienia stron co do istotnych postanowień danej umowy. Nie ma przeciwwskazań do zawarcia umowy w Internecie w toku negocjacji⁷⁸. Podczas negocjacji strony mogą komunikować się za pośrednictwem elektronicznych środków komunikacji, takich jak internetowy telefon, wideo konferencje czy poczta elektroniczna. Istotny dla prowadzenia negocjacji w postaci elektronicznej jest artykuł 72¹ Kodek-

⁷⁵ P. Podrecki, Z. Okoń, P. Litwiński, M. Świerczyński, T. Targosz, M. Smycz, D. Kasprzycki, Prawo Internetu, red. P. Podrecki, Warszawa 2004, s. 25.

⁷⁶ W. Kocot, Ofertowy i negocjacyjny tryb zawarcia umowy w ujęciu znowelizowanych przepisów Kodeksu cywilnego, PPH 2003/5, s. 16.

⁷⁷ P. Nazaruk, Art. 66(1), Nb. 1, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany, red. J. Ciszewski, Warszawa 2022.

⁷⁸ A. Stosio, Umowy zawierane przez Internet, Warszawa 2002, s. 112.

su cywilnego. Przepis nakłada na negocjujących obowiązek zachowania poufności informacji. Koncepcją ułatwiającą negocjacje z wykorzystaniem Internetu było utworzenie wirtualnych pomieszczeń transakcyjnych (virtual dealroom⁷⁹). Uczestnicy negocjacji uzyskują dostęp do strony internetowej, która nie jest dostępna dla osób postronnych. Tam udostępniają pisemne propozycje dotyczące negocjowanej umowy lub negocjują w formie wirtualnych wideokonferencji. Uproszczenie procesu negocjacji stanowi również system wspomaganie negocjacji (SWN) oraz system negocjacji elektronicznych (SNE), które pozwalają na prowadzenie negocjacji przez Internet. Istotnym elementem przebiegu negocjacji jest szybkość wymiany informacji. Intensywnie rozwijająca się gospodarka i wzrastająca konkurencyjność danego rynku wymuszają dynamiczny przebieg negocjacji. Szybkość przekazu informacji, jaką zapewnia Internet, jest kluczowa dla procedury negocjacji⁸⁰.

4. Elektroniczne aukcje i przetargi

Zawarcie umowy w trybie aukcji i przetargu charakteryzuje się wielostronnym postępowaniem o charakterze eliminacyjnym. Celem aukcji i przetargu jest wybór oferenta, który przedstawi najkorzystniejszą ofertę⁸¹. Przez pojęcie „aukcji on-line” lub „aukcji internetowych” rozumie się zawarcie umowy przez Internet w trybie aukcyjnym. Wyrażenie „aukcja internetowa” nie jest tożsame z definicją aukcji w Kodeksie cywilnym. Aukcje on-line polegają na składaniu przez strony oświadczeń woli, zmierzających do zawarcia transakcji za pośrednictwem stron internetowych lub poczty elektronicznej. Kluczowymi elementami postępowania aukcyjnego w Internecie, które mają wpływ na zasady prowadzenia aukcji są profesjonalne serwisy aukcyjne oraz przedsiębiorcy organizujący aukcje w Internecie, np. eBay.com lub Allegro.pl. Serwisy aukcyjne we własnym zakresie ustalają regulaminy i ogólne warunki dla uczestników aukcji on-line⁸². Zasadniczo organizatorem aukcji on-line

⁷⁹ Zob. <https://dealroom.com>, dostęp: 2.05.2022.

⁸⁰ W. J. Kocot, *Wpływ Internetu na prawo umów*, Warszawa 2004, s. 271.

⁸¹ J. Rajski, *Aukcja i przetarg w ujęciu znowelizowanych przepisów Kodeksu cywilnego*, PPH 2003/5, s. 6.

⁸² W. J. Kocot, *Wpływ Internetu na prawo umów*, Warszawa 2004, s. 298.

jest osoba zainteresowana zawarciem umowy, oferująca własne towary lub usługi. Organizatorem może być również osoba oferująca we własnym imieniu cudze towary lub serwis akcyjny bądź przedsiębiorstwo organizujące aukcje, które udostępniają swoje strony internetowe osobom zainteresowanym zawarciem umowy. Zainteresowani udziałem w aukcji internetowej po zaakceptowaniu, zarejestrowaniu ich uczestnictwa oraz wpłaceniu wadium, uzyskują hasło od organizatora, dzięki czemu mogą zalogować się na wybraną stronę internetową. Rozpoczęcie aukcji równoznaczne jest z publikacją oferty i warunków przeprowadzenia aukcji w internetowym serwisie aukcyjnym⁸³. W trakcie aukcji oferenci składają oferty, które wyświetlane są w serwisie aukcyjnym organizatora. Przeprowadzenie aukcji z wykorzystaniem poczty elektronicznej nie umożliwia zapoznania się z treścią ofert innych oferentów. Umowa zostaje zawarta z uczestnikiem, który przedstawił najkorzystniejszą ofertę. Aukcja prowadzona przez Internet zamykana jest automatycznie wraz z rozpoznaniem przez program do przeprowadzania aukcji najlepszej oferty lub wraz z upływem wyznaczonego terminu. Wybór przez program konkretnej oferty lub upływ terminu pełni odpowiednio funkcję „przybicia”. Przybicie, zgodnie z art.70² § 2 Kodeksu cywilnego, wyznacza chwilę zawarcia umowy⁸⁴.

Co do zasady umowy w postaci elektronicznej zawierane są za pośrednictwem stron www (World Wide Web) lub poczty elektronicznej⁸⁵. Pomędzy wymienionymi sposobami zawierania umów w postaci elektronicznej występują różnice, wynikające głównie z bezpośredniej łączności między stronami umowy. Zawarcie umowy za pomocą poczty elektronicznej powoduje skierowanie oświadczenia woli do konkretnego adresata. Indywidualny użytkownik poczty elektronicznej, do którego skierowane zostało oświadczenie woli, jest oblatem. Inaczej jest tylko wtedy, gdy nadawca zastrzeże, że jego oświadczenie nie ma charakteru wiążącej oferty. Czynność ta ma bezsprzecznie cechy kontaktu między osobami nieobecnyymi. Poczta elektroniczna stanowi

⁸³ *Ibidem*, s. 299.

⁸⁴ K. Lassota, Sposoby zawarcia umowy za pomocą Internetu – wybrane aspekty, MoP 2001/17, s. 10.

⁸⁵ J. Barta, R. Markiewicz, Handel elektroniczny – prawne problemy, Zakamycze 2005, s. 117.

przykład narzędzia wykorzystywanego do komunikacji off-line, która wiąże się z brakiem bezpośredniego połączenia z siecią internetową⁸⁶. *A contrario* przykładem komunikacji on-line, umożliwiającej dokonywanie czynności w trybie bezpośredniego połączenia z siecią internetową, jest zawieranie umów za pomocą niektórych stron www, w których komunikacja stron odbywa się bezpośrednio i opiera się na nieprzerwanym oddziaływaniu⁸⁷. W doktrynie prawniczej przedstawione są dwa przeciwstawne poglądy dotyczące uznania informacji zamieszczonych w witrynie www za ofertę bądź za zaproszenie do zawarcia umowy. Argumentem przemawiającym za uznaniem treści strony www za zaproszenie do zawarcia umowy jest kierowanie informacji zawartych na stornie do nieoznaczonego kręgu adresatów. Artykuł 71 Kodeksu cywilnego stanowi, że „ogłoszenia, reklamy, cenniki i inne informacje, skierowane do ogółu lub do poszczególnych osób, poczytuje się w razie wątpliwości nie za ofertę, lecz za zaproszenie do zawarcia umowy”⁸⁸. Pogląd uznający informacje zawarte na stronach www za ofertę jest uzasadniany stanowczą wolą strony zawarcia umowy oraz określeniem w umowie co najmniej istotnych postanowień przyszłego kontraktu⁸⁹.

§ 2. Zawarcie umowy licencyjnej z wykorzystaniem stron internetowych

1. Uwagi wstępne

Stronę internetową definiuje się jako dokument HTML, który został udostępniony w Internecie z wykorzystaniem serwera WWW (World Wide Web)⁹⁰. Strony WWW stanowią środek komunikacji

⁸⁶ M. Czajkowski, *Leksykon Internetu*, Warszawa 1999.

⁸⁷ A. Ambroziewicz, *Czym się różni umowa elektroniczna od umowy on-line*, strona internetowa: www.infor.pl, artykuł z 12.01.2005 r.

⁸⁸ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. 2020 poz.1740.

⁸⁹ P. Podrecki, Z. Okoń, P. Litwiński, M. Świerczyński, T. Targosz, M. Smycz, D. Kasprzycki, *Prawo Internetu*, red. P. Podrecki, Warszawa 2004, s. 23.

⁹⁰ Strona internetowa Wikipedia, http://pl.wikipedia.org/wiki/Strona_internetowa, dostęp: 10.04.2022.

elektronicznej, który skierowany jest do nieoznaczonego kręgu osób. Są najpopularniejszym oraz najprostszym sposobem publikacji treści w Internecie. Obecnie strony WWW dają możliwość odtwarzania utworów muzycznych, oglądania filmów, zapewniają dostęp do gier wideo, portali społecznościowych, aplikacji oraz komunikatorów internetowych. Co więcej, strony internetowe umożliwiają przedsiębiorcom prezentację swoich towarów oraz usług w sposób atrakcyjny i na szeroką skalę. Przykładem strony www są sklepy internetowe. Osoba odwiedzająca sklep wirtualny zapoznaje się z jego treścią poprzez stronę internetową i ma możliwość złożenia zamówienia⁹¹. Określenie, czy strona internetowa jest środkiem komunikacji pośredniej, czy bezpośredniej, jest kluczowe do ustalenia charakteru umowy licencyjnej zawieranej przy pomocy strony www. O pośredniości lub bezpośredniości komunikacji na stornach internetowych decyduje przede wszystkim sposób przedstawienia treści zamieszczonych na stronach www. Paweł Podrecki dokonał podziału sklepów internetowych na sklepy interaktywne, transakcyjne oraz proste⁹². Sklepy interaktywne charakteryzują się reagowaniem w odpowiedni sposób na działanie użytkownika. Reakcja strony internetowej na działanie użytkownika może polegać na wypełnieniu formularza i „kliknięciu” odnośnika przez użytkownika w celu złożenia zamówienia⁹³. Licencjobiorca, wybierając konkretną ofertę, zawiera umowę licencyjną przy pomocy strony internetowej i reaguje na komunikaty wyświetlane na stronie www. Aktywne działanie licencjobiorcy podczas zawierania umowy przez stronę internetową stanowi o interaktywnym charakterze sklepu. W związku z powyższym umowę licencyjną zawieraną przy pomocy strony internetowej uznaje się za umowę on-line, czyli zawieraną za pomocą komunikacji bezpośredniej⁹⁴.

⁹¹ A. Stosio, *Umowy zawierane przez Internet*, Warszawa 2002, s. 20.

⁹² P. Podrecki, *Prawo Internetu*, Warszawa 2005, s. 43.

⁹³ M. Grabowski, *Umowa licencyjna on-line o korzystanie z utworu muzycznego* – charakterystyka prawna, ZNUJ PPWI 2009/4, s. 91.

⁹⁴ *Ibidem*, s. 92.

2. Zawarcie umów licencyjnych typu web-wrap, click-wrap i shrink-wrap

W literaturze wyróżnia się trzy rodzaje umów licencyjnych ze względu na sposób ich zawarcia. Umowy licencyjne typu web-wrap zostają zawarte z wykorzystaniem stron www. Treść licencji udostępniana zostaje w witrynie internetowej w sposób bezpośredni lub w formie odesłania⁹⁵. Ryzyko niezapoznania się z treścią umowy obciąża licencjobiorcę i nie wpływa na skuteczność umowy. Poprzez wejście na stronę internetową, na której znajduje się treść licencji, licencjobiorca umowy licencyjnej web-wrap wyraża zgodę na jej warunki. Do zawarcia umowy dochodzi poprzez dokonanie czynności wskazanej w treści umowy licencyjnej⁹⁶. Umowa licencyjna typu click-wrap charakteryzuje się z kolei koniecznością reakcji licencjobiorcy, polegającej na „kliknięciu” kursorem myszki w odpowiednie pole na stronie internetowej, w celu zaakceptowania zawarcia umowy. W przypadku braku akceptacji zawarcia umowy, nie dochodzi ona do skutku. Do zawarcia umowy typu shrink-wrap dochodzi poprzez odpakowanie przedmiotu licencji, do którego dołączony jest pełny tekst umowy oraz informacja, że odpakowanie produktu równoznaczne jest z zawarciem umowy⁹⁷.

3. Zawarcie umów licencyjnych typu open content

Umowy licencyjne typu open content, określane również jako umowy licencyjne typu open source lub Creative Commons, stanowią szczególną kategorię umów licencyjnych. Pojęcie „open source” określa dowolny rodzaj pracy twórczej, opublikowanej pod nieograniczającą licencją, w formie umożliwiającej jawne i dozwolone kopiowanie i edytowanie opublikowanego dzieła⁹⁸. Charakterystyczną cechą

⁹⁵ A. Krochmal-Węgrzyn, *Umowa licencyjna a Internet*, PPH, 2004/6.

⁹⁶ P. Wasilewski, *Umowy licencyjne typu open content jako przykład umów web-wrap*, CBKE 2007/3, s. 6.

⁹⁷ M. Grabowski, *Umowa licencyjna on-line o korzystanie z utworu muzycznego – charakterystyka prawna*, ZNUJ PPWI 2009/4, s. 93.

⁹⁸ Strona internetowa: <https://opensource.org/osd>, dostęp: 21.04.2022.

umów licencyjnych typu open content jest zgoda na udzielenie nieograniczonej liczby niewyłącznych licencji na korzystanie z utworu. Umowy licencyjne typu open content są co do zasady nieodpłatne. Najczęściej zawiera się je przy użyciu stron internetowych. Licencjodawca bezpośrednio lub za pośrednictwem cudzej strony WWW rozpowszechnia utwór w postaci cyfrowej przez umieszczenie go na stronie internetowej, używając w tym celu licencji open source. Licencjodawcy przysługują majątkowe prawa autorskie do upublicznionego utworu. Utwór, będący przedmiotem licencji typu open content, należy rozumieć jako „przejaw działalności twórczej o indywidualnym charakterze ustalony w jakiegokolwiek postaci”⁹⁹. Licencjobiorca, będący użytkownikiem Internetu, przy pomocy przeglądarki internetowej pobiera utwór na dysk twardy swojego urządzenia elektronicznego¹⁰⁰. Identyfikacja licencjobiorcy jest możliwa poprzez weryfikację adresu IP, czyli numeru, za pomocą którego następuje połączenie z Internetem. Zainteresowana osoba odwiedzająca stronę internetową, na której znajduje się utwór, będący przedmiotem licencji, posługuje się numerem IP przyporządkowanym do urządzenia, z którego nastąpiło połączenie. W protokole połączeń ze stroną WWW, na której znajduje się utwór, zapisywany jest adres IP użytkownika, co pozwala na identyfikację licencjobiorcy¹⁰¹. Za moment zawarcia umowy licencyjnej typu open content uznaje się moment ściągnięcia utworu na dysk twardy licencjobiorcy, czyli chwilę przystąpienia licencjobiorcy do wykonania umowy.

4. Zawarcie umów licencyjnych z wykorzystaniem stron internetowych w trybie ofertowym

W Kodeksie cywilnym wyróżnione zostały takie sposoby zawierania umów jak: tryb ofertowy, negocjacje, aukcja oraz przetarg. W odniesieniu do umów licencyjnych, zawieranych z wykorzystaniem In-

⁹⁹ Art.1 ust. 1, Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, t.j. Dz.U. 2021 poz. 1062.

¹⁰⁰ P. Wasilewski, Cywilnoprawne aspekty obrotu internetowego na przykładzie umów licencyjnych typu open content, ZNUJ 2007/97, s. 2.

¹⁰¹ *Ibidem*, s. 177.

ternetu, kluczowym sposobem zawarcia umowy jest tryb ofertowy¹⁰². Problematyka uznania oświadczenia woli licencjodawcy za ofertę stanowi przedmiot sporów w doktrynie. Artykuł 66 § 1 Kodeksu cywilnego stanowi, że przez ofertę należy rozumieć oświadczenie woli zawarcia umowy, zawierające istotne elementy tej umowy. Do *essentialia negotii* umowy licencyjnej należy między innymi upoważnienie do korzystania z przedmiotu licencji oraz zakres upoważnienia. Warunki i zakres umowy licencyjnej powinny być umieszczone przez licencjodawcę w regulaminie udostępnionym na stronie internetowej. Może dojść do sytuacji, w której informacje te umieszczone zostały na odrębnych stronach internetowych, co utrudnia adresatowi swobodne zapoznanie się z treścią i warunkami umowy licencyjnej. Upoważnienie do korzystania z przedmiotu umowy licencyjnej oraz zakres upoważnienia umieszczone na stronie w sposób czytelny dla adresata uznaje się za ofertę. Brak wszelkich istotnych elementów umowy umieszczonych na stronie internetowej w taki sposób, żeby oblat mógł zapoznać się z ich treścią, stanowi zaproszenie do zawarcia umowy¹⁰³. Zgodnie z art. 70 § 2 Kodeksu cywilnego miejscem zawarcia umowy w postaci elektronicznej jest miejsce zamieszkania lub siedziba składającego ofertę w chwili zawarcia umowy. Miejscem zawarcia umowy licencyjnej z wykorzystaniem strony internetowej jest miejsce zamieszkania lub siedziby licencjodawcy. Istotną kwestią jest ustalenie momentu zawarcia umowy licencyjnej z wykorzystaniem strony internetowej. Do zawarcia umowy internetowej dochodzi w chwili otrzymania przez składającego ofertę oświadczenia o przyjęciu oferty lub, gdy oświadczenie nie jest wymagane, w momencie przystąpienia drugiej strony do wykonywania umowy. W odniesieniu do oferty złożonej w postaci elektronicznej, konieczne jest również niezwłoczne potwierdzenie przez oblata otrzymania oferty pod rygorem niezwiązania oferenta ofertą. Warunkiem związania ofertą jest poinformowanie drugiej strony przez przedsiębiorcę składającego ofertę, między

¹⁰² J. Barta, R. Markiewicz, Oprogramowanie open source w świetle prawa. Między własnością a wolnością, Kraków 2005, s. 79.

¹⁰³ M. Grabowski, Umowa licencyjna on-line o korzystanie z utworu muzycznego – charakterystyka prawna, ZNUJ PPWI 2009/4, s. 95.

innymi o czynnościach technicznych związanych z zawarciem umowy oraz skutkach prawnych potwierdzenia przez drugą stronę otrzymania oferty¹⁰⁴.

§ 3. Zawieranie umów licencyjnych z użyciem poczty elektronicznej

1. Zawarcie umowy licencyjnej z użyciem poczty elektronicznej w trybie ofertowym

Oferty składane z wykorzystaniem poczty elektronicznej w praktyce kierowane są często do nieoznaczonego kręgu osób. W doktrynie podkreśla się, że każdy adresat oferty złożonej za pomocą poczty elektronicznej, w momencie wysłania wiadomości elektronicznej, został zindywidualizowany bez względu na losowy wybór jego adresu poczty elektronicznej. Zindywidualizowanie stanowi o tym, że poczta elektroniczna jest środkiem elektronicznej komunikacji pośredniej skierowanej do oznaczonego adresata¹⁰⁵. W przypadku złożenia oferty z wykorzystaniem poczty elektronicznej zastosowanie ma ogólny tryb ofertowy. W umowach licencyjnych zawartych z wykorzystaniem poczty elektronicznej konkretny użytkownik, do którego kierowane jest oświadczenie woli, jest adresatem oferty. W ofercie składanej za pomocą poczty elektronicznej nadawca może zastrzec, że jego oświadczenie nie ma charakteru wiążącej oferty. W takim wypadku treść oświadczenia uznaje się za zaproszenie do zawarcia umowy¹⁰⁶. Nie ma obowiązku niezwłocznego potwierdzenia przez oblata otrzymania oferty oraz obowiązku poinformowania drugiej strony przez przedsiębiorcę o istotnych kwestiach związanych z zawarciem umowy. Umowę licencyjną zawartą z wykorzystaniem poczty elektronicznej można uznać za zawartą w chwili złożenia odpowiedniego oświadczenia woli przez oblata, które

¹⁰⁴ Zgodnie z art. 661 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. 2020 poz.1740.

¹⁰⁵ P. Podrecki, D. Kasprzycki, P. Litwiński, Z. Okoń, M. Smycz, M. Świerczyński, T. Targosz, Prawo Internetu, Warszawa 2004, s. 23.

¹⁰⁶ *Ibidem*, s. 22.

musi być wyrażone w sposób dostateczny¹⁰⁷. Identyfikacja osoby składającej oświadczenie woli za pomocą poczty elektronicznej może być utrudniona. Zgodnie z art. 78 § 2 Kodeksu cywilnego oświadczenie woli złożone przy pomocy poczty elektronicznej opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym jest równoważne z oświadczeniem woli złożonym w formie pisemnej¹⁰⁸. Brak bezpiecznego podpisu elektronicznego pod oświadczeniem woli nie świadczy o braku skuteczności, jednak może stanowić komplikację w przypadku przypisania oświadczenia woli konkretnemu podmiotowi w postępowaniu dowodowym. Art. 61 § 2 Kodeksu cywilnego stanowi, że momentem złożenia innej osobie oświadczenia woli w postaci elektronicznej jest wprowadzenie go do środka komunikacji elektronicznej tak, aby osoba ta mogła zapoznać się z jego treścią. Miejscem zawarcia umowy z wykorzystaniem poczty elektronicznej jest miejsce położenia serwera, z którego korzysta oferent w związku z użyciem poczty elektronicznej lub aktywnego dostępu do Internetu¹⁰⁹. Najczęściej do zawarcia umowy licencyjnej z wykorzystaniem poczty elektronicznej dochodzi poprzez przesłanie przez licencjodawcę na wskazany przez licencjobiorcę adres poczty elektronicznej wiadomości, zawierającej link do treści umowy licencyjnej. Akceptacja umowy licencyjnej przez licencjobiorcę jest równoważna z jej zawarciem. Do akceptacji treści umowy może dojść poprzez kliknięcie przycisku umieszczonego poniżej treści umowy lub poprzez odesłanie na adres poczty elektronicznej licencjodawcy wiadomości z akceptacją.

2. Zawarcie umowy licencyjnej z użyciem poczty elektronicznej w trybie aukcyjnym

Za pomocą poczty elektronicznej strony mogą złożyć oświadczenia woli zmierzające do zawarcia umowy licencyjnej w trybie aukcyjnym. Aukcja on-line polega na wyłonieniu spośród zainteresowanych przedmiotem licencji podmiotu, z którym licencjodawca zawrze

¹⁰⁷ Zgodnie z przepisem art. 60 Ustawy z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. 2020 poz.1740.

¹⁰⁸ M. Wiktorczyk, Zawieranie umów przez sieć Internet, CBKE, e-biuletyn 2005/1, s. 4.

¹⁰⁹ E. Diakowska, Miejsce zawarcia umowy elektronicznej, „Monitor Prawniczy – Prawo Mediów Elektronicznych” 2007, nr 22, s. 17.

umowę licencyjną¹¹⁰. W aukcji oferującej na sprzedaż własne towary osoby oferującej, organizator za pośrednictwem poczty elektronicznej przedstawia przedmiot aukcji i zaprasza do składania ofert. Zainteresowani mogą złożyć ofertę po zarejestrowaniu się i wniesieniu wadium. Uczestnicy nie znają treści oświadczeń woli innych oferentów. Zakończenie aukcji następuje w chwili wyboru najkorzystniejszej oferty lub upływu terminu ustalonego przez organizatora¹¹¹. Wszyscy uczestnicy aukcji mają takie same prawa i obowiązki.

§ 4. Umowy licencyjne zawarte za pomocą komunikatorów elektronicznych

1. Uwagi wstępne

Komunikatory elektroniczne są środkami bezpośrednio komunikacji elektronicznej, skierowanymi do oznaczonego kręgu adresatów. Do najpopularniejszych komunikatorów indywidualnych należą między innymi: Gadu-Gadu, Tlen, IRC, Skype, Messenger, WhatsApp. Komunikatory elektroniczne umożliwiają porozumiewanie się w formie tekstowej, głosowej oraz z wykorzystaniem kamery internetowej z drugą osobą¹¹². Umowa zawarta z wykorzystaniem komunikatorów elektronicznych jest umową w formie dokumentowej. Rodzajem licencji niewymagającej formy pisemnej pod rygorem nieważności jest licencja niewyłączna. W związku z powyższym umowy licencyjne zawierane z wykorzystaniem komunikatorów elektronicznych dotyczą jedynie licencji niewyłącznych. Forma dokumentowa dokonywania czynności prawnych jest formą szczególną, uregulowaną w Kodeksie cywilnym. Pojęcie dokumentu obejmuje nośnik informacji umożliwiający zapoznanie z treścią czynności prawnej. Za nośnik informacji

¹¹⁰ J. Sitko, *Umowa licencyjna w prawie autorskim*, Warszawa 2010, s. 11.

¹¹¹ K. Lassota, *Sposoby zawarcia umowy za pomocą Internetu – wybrane aspekty*, MoP 2001/17, s. 10.

¹¹² M. Czakowski, *Prawno-techniczne aspekty umów zawieranych na odległość*, strona internetowa: bazhum.muzhp.pl, dostęp: 18.04.2022.

należy uznać każdy przedmiot umożliwiający utrwalenie i odtworzenie informacji. Nośnikiem informacji może być kartka papieru, dysk komputerowy, urządzenie umożliwiający nagranie i odtworzenie głosu¹¹³. Zgodnie z art. 77² Kodeksu cywilnego forma dokumentowa czynności prawnej wymaga złożenia oświadczenia woli w sposób umożliwiający ustalenie osoby składającej oświadczenie woli. W odniesieniu do zachowania formy dokumentowej umowy zawieranej z wykorzystaniem komunikatorów elektronicznych, istotną kwestię stanowi określenie tożsamości osoby składającej oświadczenie woli. Identyfikacja osoby składającej oświadczenie woli za pomocą komunikatora elektronicznego następuje poprzez potwierdzenie jej danych na osobistym koncie na portalu społecznościowym, z którym połączony jest komunikator¹¹⁴ lub bezpośrednio na profilu komunikatora elektronicznego¹¹⁵.

Konsumenci coraz częściej oczekują interakcji, które są spersonalizowane, natychmiastowe oraz bezproblemowe. Komunikatory elektroniczne spełniają te wymagania. Statystyki prowadzone przez wiodące portale społecznościowe korzystające z komunikatorów elektronicznych wykazują, że co miesiąc ponad 1,5 mld osób korzysta z aplikacji WhatsApp, 1,3 mld z Messengera, a 1 mld z Instagrama¹¹⁶. Licencjodawcy posiadają rozwiązania umożliwiające zawieranie umów licencyjnych z wykorzystaniem komunikatorów elektronicznych. W celu rozpoczęcia konwersacji z osobami zainteresowanymi zawarciem umowy, licencjodawcy mogą utworzyć profil osobisty lub profil swojej działalności na portalu społecznościowym, utworzyć reklamę będącą zaproszeniem do zawarcia umowy na portalu społecznościowym lub zaoferować możliwość wirtualnego przejścia ze strony www do komunikatora elektronicznego. Utworzenie profilu na portalu społecznościowym takim jak Facebook pozwala na bezpośredni kontakt z zain-

¹¹³ P. Nazaruk, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany, red. J. Ciszewski, Warszawa 2022, s. 206.

¹¹⁴ Dotyczy to np. komunikatora Messenger, który połączony jest z portalem społecznościowym Facebook.

¹¹⁵ Dotyczy to np. komunikatora WhatsApp.

¹¹⁶ Greenberg INC. The Art. Of Communication: Messages That Matter, https://about.fb.com/wp-content/uploads/2017/11/messagethatmatter_infographic-2.pdf, dostęp: 20.04.2022.

teresowaną osobą za pomocą funkcji przekierowania do konwersacji w komunikatorze elektronicznym. Profile tworzone są w celu zamieszczenia na nich informacji o produktach, ofercie i innych istotnych kwestiach potrzebnych do zachęcenia potencjalnego odbiorcy do zawarcia umowy. Portale społecznościowe pozwalają na umieszczanie reklam stanowiących zaproszenie do zapoznania się z ofertą. Reklamy udostępnione na portalu mogą mieć formę zdjęcia lub pisemnej oferty przedstawiającej przedmiot umowy. Zainteresowane osoby, po naciśnięciu okna z reklamą lub zdjęciem¹¹⁷, zostają przekierowane do konwersacji z podmiotem oferującym dany produkt lub usługę¹¹⁸. Osoby, które zostały przekierowane do komunikatora elektronicznego, zmierzając do zawarcia umowy, nawiązują kontakt z oferentem. Oferent może udzielić kontaktującemu się z nim osobom informacji dotyczących treści oferty wraz z jej istotnymi elementami. W związku z art. 66¹ Kodeksu cywilnego osoba, która zawiera umowę przy pomocy poczty elektronicznej lub podobnych środków indywidualnego porozumiewania się na odległość, nie ma obowiązku poinformowania drugiej strony o kwestiach technicznych i skutkach prawnych oraz zasadach i sposobach utrwalania treści umowy przed jej zawarciem. W odniesieniu do umów zawieranych za pomocą komunikatorów elektronicznych druga strona nie ma obowiązku niezwłocznego potwierdzenia otrzymania oferty i nie wpływa to na to, czy oferta jest wiążąca.

Możliwość porozumiewania się za pośrednictwem Internetu istotnie wpływa na ewolucję prawa umów. Konsumenci coraz częściej wybierają spersonalizowane, natychmiastowe i bezproblemowe formy interakcji. Możliwość porozumiewania się na odległość oraz szybki i łatwy dostęp do informacji otwierają nowe drogi rozwoju w zakresie transakcyjnym.

¹¹⁷ Mówiąc o naciśnięciu okna lub zdjęcia, mam na myśli miniaturkę, z którą połączone jest hiperłącze kierujące zainteresowanych na stronę internetową z produktami lub usługami.

¹¹⁸ Strona internetowa: <https://pl-pl.facebook.com/business/help/288604395197694?id=371525583593535>, dostęp: 20.04.2022.

UMOWY LICENCYJNE ZAWARTE PRZEZ INTERNET W PRAWIE PRYWATNYM MIĘDZYNARODOWYM

§ 1. Pojęcie umów z elementem obcym

Uregulowania dotyczące dziedziny prawa zajmującej się kolizjami praw, znajdują się w Ustawie z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe¹¹⁹. Do kolizji praw dochodzi w sytuacji, gdy stan faktyczny związany jest z co najmniej dwoma systemami prawnymi. Związanie z obcym obszarem prawnym następuje poprzez czynniki takie jak: obywatelstwo, miejsce zamieszkania, miejsce pobytu lub siedziby jednej strony stosunku prawnego, miejsca zdarzenia stosunku prawnego (np. miejsce zawarcia umowy), miejsce położenia przedmiotu prawa oraz miejsce wykonania umowy¹²⁰. Wyróżnia się prawo prywatne międzynarodowe w znaczeniu wąskim oraz w znaczeniu szerokim¹²¹. Prawo prywatne międzynarodowe w ujęciu wąskim obejmuje normy kolizyjne, regulujące spory między różnymi systemami prawnymi oraz normy związane z zastosowaniem prawa właściwego w danej sytuacji faktycznej. Normy kolizyjne rozgraniczają sfery działania systemów prawnych, lecz nie nawiązują do kwestii merytorycznych¹²². Prawo prywatne międzynarodowe w ujęciu szerokim określa ponadto normy merytoryczne międzynarodowego prawa prywatnego, regulujące stosunki prawne z elementem obcym¹²³. Przez pojęcie

¹¹⁹ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, t.j. Dz.U. 2015 poz. 1792, dalej jako Prawo prywatne międzynarodowe lub p.p.m.

¹²⁰ K. Bagan-Kurluta, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Białystok 2021, s. 7.

¹²¹ M. Pazdan, [w:] *System Prawa Prywatnego – Prawo prywatne międzynarodowe*, red. M. Pazdan, Warszawa 2014, s. 11.

¹²² K. Bagan-Kurluta, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Białystok 2021, s. 8.

¹²³ M. Pazdan, *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, Warszawa 2018, s. 3.

elementu obcego rozumie się powiązanie stosunku cywilnoprawnego z obszarem prawnym innego państwa. Element obcy kreuje związan- nie zarówno z podmiotem, jak i przedmiotem stosunku prawnego¹²⁴. W umowach z elementem obcym stosunek prawny może być zawarty między podmiotami, z których jeden związany jest innym obszarem państwowym lub dotyczy sytuacji, gdy przedmiot stosunku prawnego jest związany innym obszarem prawnym. Możemy wyróżnić stosunek cywilnoprawny z podmiotowym i przedmiotowym elementem obcym. Przez podmiotowy element obcy należy rozumieć elementy takie jak: obywatelstwo, miejsce zamieszkania, miejsce stałego pobytu lub miej- sce siedziby osoby prawnej. Do przedmiotowych elementów obcych zaliczyć należy miejsce położenia rzeczy, miejsce dokonania czynności prawnej, miejsce wykonania zobowiązania. Stosunek cywilnoprawny z elementem obcym wykracza poza jeden obszar prawny. W doktrynie występują sprzeczne poglądy w kwestii zasięgu norm kolizyjnych pra- wa prywatnego międzynarodowego. S. Sołtysiński¹²⁵, J. Jakubowski¹²⁶, W. Ludwiczak¹²⁷ oraz inni badacze reprezentują teorię, zgodnie z którą zasięg norm kolizyjnych prawa prywatnego międzynarodowego obej- muje wyłącznie stosunki prawne z elementem obcym. Do autorów przedstawiających pogląd, w myśl którego do zasięgu norm kolizyjnych prawa prywatnego międzynarodowego należy zaliczyć wszelkie stosun- ki prawne, należą między innymi: K. Przybyłowski¹²⁸, H. Trammer¹²⁹ oraz M. Pazdan¹³⁰. Źródłami prawa prywatnego międzynarodowego w ujęciu wąskim są akty normatywne prawa wewnętrznego zawierające

¹²⁴ J. Gołaczyński, Kolizyjne aspekty umów zawieranych z udziałem konsumentów. Umowy tradycyjne i elektroniczne, CBPKE 2003/4, s. 2.

¹²⁵ S. Sołtysiński, Recenzja z pierwszego wydania podręcznika M. Pazdana, Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 1987, PiP 1988/11, s. 111.

¹²⁶ J. Jakubowski, Prawo międzynarodowe prywatne – zarys wykładu, Warszawa 1984, s. 15.

¹²⁷ W. Ludwiczak, Międzynarodowe Prawo Prywatne, Warszawa 1990, s. 12–14.

¹²⁸ K. Przybyłowski, Zagadnienie definicji prawa międzynarodowego prywatnego, Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego 1958/13, s. 70.

¹²⁹ H. Trammer, Zasięg obowiązywania prawa prywatnego międzynarodowego, PiP 1966/12, s. 866.

¹³⁰ M. Pazdan, [w:] System Prawa Prywatnego – Prawo prywatne międzynarodowe, red. M. Pazdan, wydanie 16, Warszawa 2017, s. 26.

normy kolizyjne. Pojęcie wąskiego prawa prywatnego międzynarodowego ma charakter prawa kolizyjnego¹³¹. Źródłami prawa prywatnego międzynarodowego w ujęciu szerokim są akty normatywne pochodzenia krajowego oraz akty normatywne pochodzenia międzynarodowego, takie jak umowy międzynarodowe oraz prawo zwyczajowe.

§ 2. Rodzaje sporów w razie umów licencyjnych z elementem obcym

W umowie licencyjnej, zgodnie z prawem autorskim, konieczne jest wskazanie pola eksploatacji, którego ta umowa dotyczy. Przez pojęcie pola eksploatacji należy rozumieć wszelkie sposoby korzystania i rozpowszechniania przedmiotu umowy, jego utrwalania oraz zwielokrotniania. Nieprecyzyjne określenie pola eksploatacji umowy często skutkuje naruszeniem prawa przez licencjobiorcę. Odpowiedzialność licencjodawcy oraz licencjobiorcy może dotyczyć autorskich praw osobistych i autorskich praw majątkowych. Odpowiedzialność licencjodawcy oraz licencjobiorcy, w zależności od sposobu naruszenia prawa, może być odpowiedzialnością kontraktową lub deliktową.

Naruszenie autorskich praw majątkowych licencjodawcy oraz autorskich praw osobistych skutkuje poniesieniem odpowiedzialności na zasadzie winy *ex delicto* przez stronę, która dopuściła się naruszenia prawa. Autorskie prawa osobiste chronią intelektualny związek twórcy z dziełem. Należy zaliczyć do nich prawo do: autorstwa utworu, oznaczenia utworu nazwiskiem lub pseudonimem twórcy, nienaruszalności treści i formy utworu z pewnymi wyjątkami, rzetelnego wykorzystywania utworu, decydowania o udostępnianiu utworu oraz nadzoru nad sposobem korzystania z utworu. Prawem właściwym w przypadku naruszenia dóbr osobistych jest prawo państwa ojczystego osoby, której dobro osobiste zostało naruszone. W stosunku do bezpaństwowców oraz uchodźców prawem właściwym jest prawo państwa, w którym osoba posiada miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu¹³². W art. 115 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach

¹³¹ K. Bagan-Kurluta, *Prawo prywatne międzynarodowe*, Białystok 2021, s. 9.

¹³² M. Pilich, Art. 16, Nb. 2, [w:] *Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz*, red. J. Poczobut, Warszawa 2017.

pokrewnych¹³³ uregulowane zostały sankcje za naruszenie autorskich praw osobistych. Naruszenie autorskich praw osobistych może polegać między innymi na przywłaszczeniu autorstwa lub wprowadzaniu w błąd co do autorstwa dzieła, bezprawnym utrwalaniu i rozpowszechnianiu dzieła bez podania nazwiska lub pseudonimu twórcy, zniekształceniu utworu. Naruszeniem autorskich praw osobistych jest również obrót nielegalnymi kopiami, uregulowany w artykuale 118 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Dotyczy to sytuacji związanej z wykorzystaniem egzemplarzy utworów. Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych za naruszenie autorskich praw osobistych przewiduje grzywnę, karę ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności. W doktrynie popularne jest użycie pojęcia deliktu internetowego. Przez „delikty internetowe należy rozumieć czyny niedozwolone popełniane na odległość w szczególności z wykorzystaniem stron internetowych, poczty elektronicznej oraz innych środków komunikowania się na odległość”¹³⁴. Delikty internetowe charakteryzują się wielomiejscowością, która polega na występowaniu w stosunku faktycznym elementów podlegających prawu różnych państw.

Naruszenie autorskich praw osobistych oraz autorskich praw majątkowych licencjodawcy skutkuje poniesieniem odpowiedzialności *ex contractu* przez stronę, która dopuściła się naruszenia prawa. W sytuacji, gdy będąca dłużnikiem strona umowy licencyjnej narusza zobowiązanie umowne poprzez działanie niezgodne z treścią zobowiązania, dopuszcza się zachowania sprzecznego z prawem. Naruszenie zobowiązania umownego dotyczy całkowitego lub nienależytego wykonania świadczenia. Przez pojęcie nienależytego wykonania świadczenia należy rozumieć nieprzestrzeganie norm regulujących prawidłowe spełnienie świadczenia¹³⁵. Sankcje za naruszenie zobowiązania umownego określone zostały przede wszystkim w artykuale 471 Kodeksu cywilnego. Według przepisu ar. 471 Kodeksu cywilnego dłużnik zob-

¹³³ Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, tj. Dz.U. 2021 poz. 1062, dalej, jako ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych.

¹³⁴ M. Świerczyński, *Delikty internetowe w prawie prywatnym międzynarodowym*, Kraków 2006, s. 4.

¹³⁵ M. Grabowski, *Umowa licencyjna on-line o korzystanie z utworu muzycznego – charakterystyka prawna*, ZNUJ PPWI 2009/4, s. 95.

wiązany jest do naprawienia szkody, która wynika z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że dłużnik nie ponosi odpowiedzialności za okoliczności wyrządzenia szkody. Dłużnik odpowiada za niezachowanie należytej staranności pod warunkiem, że nic innego nie wynika z przepisów szczególnych. Co do zasady strony mogą rozszerzyć zakres odpowiedzialności dłużnika lub złagodzić jego odpowiedzialność¹³⁶. Należy zaznaczyć, że w przypadku, gdy przedmiot umowy licencyjnej nie spełnia warunków określonych w umowie, licencjobiorca może wyznaczyć licencjodawcy termin do usunięcia usterki, a po bezskutecznym upływie terminu może odstąpić od umowy lub żądać obniżenia umówionego wynagrodzenia¹³⁷.

Światowa globalizacja i informatyzacja umożliwiły udostępnianie dzieł objętych prawami autorskimi w Internecie. Powszechność Internetu dała możliwość prowadzenia handlu i świadczenia usług o globalnym zasięgu. Dynamiczny rozwój Internetu oraz technologii elektronicznych stwarza nowe możliwości w zakresie komunikowania się przedsiębiorców z klientami, składania zamówień, dokonywania opłat. Powszechne stało się zawieranie umów z obywatelami innych państw. Jednakże rozpowszechnianie treści w Internecie może prowadzić do zwiększenia liczby przypadków łamania praw autorskich oraz naruszania dóbr osobistych zarówno przez obywateli państw członkowskich Unii Europejskiej, jak również obywateli państw niebędących członkami Unii Europejskiej. Ze względu na stan faktyczny wyróżnia się spory, w których strony są obywatelami państw członkowskich Unii Europejskiej oraz spory dotyczące sytuacji, w której jedna strona jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a druga obywatelem państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej.

W państwach członkowskich Unii Europejskiej przepisy dotyczące naruszenia praw autorskich zostały w znacznej części ujednolicone i uregulowane w rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady nr 864/2007 z 31 lipca 2007 r. dotyczącym prawa właściwego dla zo-

¹³⁶ Z. Radwański, Z. Olejniczak, *Zobowiązania – część ogólna*, Warszawa 2005, s. 295.

¹³⁷ M. Grabowski, *Umowa licencyjna on-line o korzystanie z utworu muzycznego – charakterystyka prawna*, ZNUJ PPWI 2009/4, s. 97.

bowiązań pozaumownych¹³⁸. Artykuł 14 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 864/2007 w pierwszej kolejności umożliwia stronom swobodny wybór prawa właściwego dla umowy. Artykuł 8 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 864/2007 stanowi, że przy braku wyboru prawa przez strony umowy „prawem właściwym dla zobowiązań pozaumownych, które wynikają z naruszenia prawa własności intelektualnej, jest prawo państwa, w którym żąda się ochrony¹³⁹. Prawem właściwym dla zobowiązań pozaumownych, wynikających z naruszenia jednolitego wspólnotowego prawa własności w kwestiach niepodlegających prawu ujednolicenemu, jest prawo państwa, w którym naruszenie miało miejsce. Mając na uwadze wielomiejscowość deliktu, czyli sytuację, w której elementy stanu faktycznego podlegają prawu różnych państw, prawodawca europejski ustanowił, że przez prawo państwa, w którym naruszenie miało miejsce, należy rozumieć prawo państwa, w którym powstała bezpośrednia szkoda.

W orzecznictwie dominuje pierwszeństwo wyboru prawa właściwego przez strony umowy, gdy jedna strona jest obywatelem państwa członkowskiego Unii Europejskiej, a druga obywatelem państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej. Pogląd ten poparty jest artykułem 14 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady nr 864/2007 oraz artykułem 4 ustawy Prawa prywatnego międzynarodowego z dnia 4 lutego 2011 r.¹⁴⁰ Ustawa ta przewiduje możliwość wyboru prawa właściwego przez strony tylko w przypadkach przewidzianych w ustawie. Przepis artykułu 5 ustawy Prawa prywatnego międzynarodowego stanowi, że jeżeli prawo obce, wskazane przez strony jako właściwe, przewiduje dla danego stosunku prawnego właściwość przepisów prawa polskiego, należy stosować prawo polskie. Swobodny wybór prawa właściwego przez strony zwiększa bezpieczeństwo prawne, gdyż uprzedni wybór prawa może uchronić strony umowy przed naruszeniami.

¹³⁸ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 864/2007 z 31 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych, Dz.U.U.E.L.2007.199.40, dalej jako rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 864/2007.

¹³⁹ E. Kacperek, P. Zawadzki, Prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych wynikających z naruszenia praw własności intelektualnej i zasad uczciwej konkurencji – uwagi na tle rozporządzenia Rzym II, ZNUJ PPWI 2012/1, s. 129–151.

¹⁴⁰ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, tj. Dz.U.2015 poz.1792, dalej jako ustawa Prawo prywatne międzynarodowe.

Wraz ze zwiększeniem się popularności programów komputerowych wzrosła skala piractwa komputerowego, które należy rozumieć jako posługiwanie się cudzą własnością intelektualną w zakresie oprogramowania przez nieuprawnione osoby¹⁴¹. Dotyczy to ingerowania w program, jego kopiowanie bez wiedzy właściciela praw autorskich lub sprzecznie z warunkami licencji oraz wprowadzanie do obrotu. Uregulowania dotyczące korzystania z programów komputerowych znajdują się w rozdziale 7 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Autorskie prawa majątkowe obejmują prawo do wyświetlania, wprowadzania, stosowania, przekazywania i przechowywania programu komputerowego. Do dokonania czynności wymienionych w artykuł 74 ust. 4 pkt 1 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych konieczne jest zwielokrotnianie programu komputerowego, które może nastąpić pod warunkiem uzyskania zgody uprawnionego. Warunek uzyskania zgody uprawnionego nie musi zostać spełniony, gdy wyświetlanie, wprowadzanie, stosowanie, przekazywanie i przechowywanie programu komputerowego jest niezbędne do korzystania z programu komputerowego zgodnie z jego przeznaczeniem, kiedy sporządzenie kopii zapasowej jest niezbędne do korzystania z programu komputerowego i gdy zwielokrotnienie kodu lub tłumaczenie jego formy jest niezbędne do uzyskania informacji koniecznych do osiągnięcia współdziałania programu komputerowego z innymi programami komputerowymi. Programy komputerowe podlegają ochronie tak jak utwory literackie. Artykuł 74 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych przyznaje programom komputerowym ochronę obejmującą wszystkie formy wyrażania tego programu. W przypadku rozpowszechniania oraz przywłaszczenia programu komputerowego ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych przewiduje grzywnę, karę ograniczenia wolności lub pozbawienia wolności do lat 3 w odniesieniu do przywłaszczenia autorstwa lub – w zależności od wielokrotności osiągnięcia korzyści majątkowej – od kilku miesięcy do 5 lat przy rozpowszechnianiu cudzego utworu w wersji oryginalnej¹⁴².

¹⁴¹ A. Mielczarek, Zasady korzystania z oprogramowania, [w:] A. Brussa, K. Buczek, Prawo obrotu elektronicznego w praktyce, red. K. Garski Warszawa 2011, s. 54.

¹⁴² A. Niewęglowski, Art. 115, Nb. 1, [w:] Prawo autorskie. Komentarz, Warszawa 2021.

W Unii Europejskiej programy komputerowe chronione są przepisami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r.¹⁴³ Zgodnie z przepisem art. 1 dyrektywy 2009/24/WE programy komputerowe chronione są prawem autorskim w taki sposób jak dzieła literackie w rozumieniu konwencji berneńskiej o ochronie dzieł literackich i artystycznych¹⁴⁴. Dyrektywa, tak samo jak ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych, stanowi, że ochronie podlega każda forma wyrażenia programu komputerowego. Artykuł 6 dyrektywy 2009/24/WE stanowi, że zezwolenie uprawnionego nie jest wymagane, gdy powielanie kodu i jego translacja są niezbędne do otrzymania informacji koniecznych do uzyskania interoperacyjności programu komputerowego z innymi programami. Dyrektywa 2009/24/WE przewiduje konfiskatę każdej nielegalnej kopii programu komputerowego.

§ 3. Ustalenie prawa właściwego w sytuacji zawarcia umowy licencyjnej przez Internet

Wskazanie prawa właściwego dla sporów związanych z umowami zawieranymi z wykorzystaniem Internetu jest kwestią problematyczną ze względu na brak charakteru terytorialnego Internetu¹⁴⁵. Ustalenie prawa właściwego dla umowy jest kluczowe w sytuacji, gdy nie wszystkie elementy umowy, składające się na jej stan faktyczny, związane są z jednym systemem prawnym. Do regulacji sporów pomiędzy różnymi systemami prawnymi służą między innymi normy kolizyjne. Normy kolizyjne w dużym stopniu odwołują się do łączników lokalnych¹⁴⁶. Przez łącznik należy rozumieć kryterium, na podstawie którego okre-

¹⁴³ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych, Dz.U. L. 2009.111.16, dalej jako Dyrektywa 2009/24/WE.

¹⁴⁴ Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r., tj. Dz.U. 1935 nr 84 poz. 515, art. 2.

¹⁴⁵ P. Podrecki, Z. Okoń, P. Litwiński, M. Świerczyński, T. Targosz, M. Smycz, D. Kasprzycki, Prawo Internetu, red. P. Podrecki, Warszawa 2004, s. 110.

¹⁴⁶ W. J. Kocot, Wpływ Internetu na prawo umów, Warszawa 2004, s. 392.

śla się prawa właściwe dla danego stosunku prawnego¹⁴⁷. Co do zasady, przy określaniu prawa właściwego dla umowy w przypadku braku wyboru prawa przez strony, bierze się pod uwagę łącznik miejsca, z którym umowa lub strony są powiązane. Może to dotyczyć miejsca zawarcia lub wykonania umowy licencyjnej, miejsca zamieszkania lub siedziby licencjobiorcy lub licencjodawcy. Czynniki lokalizacyjny – w przypadku umów zawieranych z wykorzystaniem Internetu – jest trudny do zidentyfikowania, w związku z czym zastosowanie łącznika lokalizacyjnego jest utrudnione. W literaturze wyodrębnia się łączniki mające zastosowanie do określania prawa właściwego umowy licencyjnej jak:

1. Łącznik miejsca zamieszkania lub siedziby licencjodawcy oraz licencjobiorcy,
2. Łącznik miejsca zawarcia umowy licencyjnej,
3. Łącznik miejsca wykonania umowy,
4. Łącznik miejsca, z którym umowa pozostaje powiązana w największym stopniu.

W celu objaśnienia problematyki ustalania czynników lokalizacyjnych w przypadku umów zawieranych z wykorzystaniem Internetu, konieczne jest zdefiniowanie pojęcia adresów IP. Urządzenia elektroniczne podłączone do sieci posiadają adresy IP (ang. Internet Protocol Address). Jest to numer identyfikacyjny urządzenia elektronicznego, który pozwala na prawidłową komunikację i połączenie z siecią¹⁴⁸. Adresy IP mogą być stałe lub dynamiczne. Stały adres IP pozostaje bez zmian nawet podczas resetu urządzenia, dynamiczny zaś przypisywany jest do urządzenia każdorazowo przy połączeniu z Internetem. Możliwy jest podział adresów IP na publiczne oraz prywatne. Publiczne funkcjonują po bezpośrednim połączeniu z każdą dostępną siecią internetową, natomiast prywatne są częścią podsieci i tłumaczone są na jeden publiczny adres IP. Urządzenie elektroniczne podłączone do Internetu nie musi być więc jednoznacznie identyfikowane przez adres IP. Oznacza to, że pod jednym adresem IP może funkcjonować wiele urządzeń elektronicznych. Obecna technologia w prosty sposób umożliwia nadanie dowolnego adresu IP niezależnie od lokalizacji urządzenia

¹⁴⁷ Strona internetowa: openlaw.pl, Łącznik normy kolizyjnej, dostęp: 4.06.2022.

¹⁴⁸ Poradnik Orange, Co to adres IP i jak go sprawdzić, artykuł z dnia 5.02.2021 ze strony www.orange.pl, dostęp: 14.06.2022.

elektronicznego bądź serwera, z którego urządzenie korzysta. Zmiana adresu IP nie tylko zapewnia większą anonimowość, ale również pozwala ominąć ograniczenia geograficzne nakładane przez serwisy internetowe. Problem w ustaleniu prawa właściwego dla umów licencyjnych zawieranych z wykorzystaniem Internetu wynika między innymi z możliwości zmiany lub utajnienia adresu IP, na podstawie którego możliwe jest ustalenie miejsca zamieszkania lub siedziby stron umowy korzystających z Internetu. W przypadku, gdy zarówno licencjobiorca, jak i licencjodawca mają miejsce zamieszkania lub siedzibę na terytorium Polski, a umowa zawarta między stronami nie zawiera elementu obcego, strony mimo swobodnego wyboru prawa obcego muszą uwzględnić polskie przepisy bezwzględnie obowiązujące w umowie. W odniesieniu do umów licencyjnych ograniczenie możliwości wyboru prawa może dotyczyć polskich przepisów odnoszących się do wiążącego charakteru wzorców umownych, zakresu dopuszczalnego ograniczenia odpowiedzialności stron czy możliwości wypowiedzenia zobowiązań bezterminowych o charakterze ciągłym¹⁴⁹.

Zawarcie umowy licencyjnej z wykorzystaniem Internetu odbywa się w przestrzeni cyfrowej. W dobie powszechnego używania urządzeń elektronicznych, dzięki którym możliwe jest połączenie z siecią, trudno określić za pomocą metod geograficznych miejsce zawarcia umowy¹⁵⁰. Kluczową kwestią dla ustalenia miejsca zawarcia umowy jest miejsce wysłania oświadczenia woli zawarcia umowy oraz miejsce doręczenia oświadczenia. Zgodnie z art. 15 ust. 4 Ustawy UNCITRAL z 1996 r.¹⁵¹ w odniesieniu do obrotu elektronicznego właściwe jest prawo państwa, z którego zostało wysłane oświadczenie woli zawarcia umowy albo miejsce, do którego oświadczenie zostało skierowane. Uregulowanie dotyczące wyboru prawa właściwego dla umów w obrocie elektronicznym ma zastosowanie dla umów zawieranych z wykorzystaniem Internetu jedynie offline. W literaturze występuje pogląd o uznaniu za miejsce wysłania lub otrzymania oświadczenia o woli zawarcia umowy licencyjnej lub oferty zawarcia umowy przez Internet, miejsca położe-

¹⁴⁹ A. Elmerych, Ograniczenie możliwości wyboru prawa obcego dla umów licencyjnych 2020, artykuł dostępny na stronie www.traple.pl, dostęp 11.06.2022.

¹⁵⁰ W. J. Kocot, Wpływ Internetu na prawo umów, Warszawa 2004, s. 395.

¹⁵¹ UNCITRAL ACT, Model Law on Electronic Commerce, New York 1996, art. 15.

nia serwera, z którego korzysta licencjodawca lub licencjobiorca. Teoria ta uznawana jest za niedokładną ze względu na możliwość dowolnej lokalizacji serwera oraz możliwości przekazania informacji do aktywnego serwera w przypadku uszkodzenia elementu systemu serwera, co skutkuje utrudnieniem ustalenia położenia serwera, z którego wysłane jest oświadczenie woli¹⁵².

Problematyczną kwestią jest ustalenie miejsca wykonania umowy licencyjnej zawartej przez Internet. W odniesieniu do umowy licencyjnej typu click-wrap za chwilę wykonania umowy uznaje się otwarcie lub uruchomienie przedmiotu umowy. Miejsce wykonania umowy licencyjnej typu click-wrap utożsamia się natomiast z miejscem zamieszkania lub siedziby licencjobiorcy.

W sytuacji braku wyboru prawa właściwego, gdy ustalenie prawa właściwego w oparciu o łącznik miejsca pobytu strony nie jest możliwe, prawem właściwym dla umowy jest prawo państwa, z którym umowa wykazuje najściślejszy związek¹⁵³. W doktrynie polskiej przyjmuje się, że umowa związana jest najściślej z prawem państwa strony wykonującej świadczenie charakterystyczne danej umowy. Przez świadczenie charakterystyczne należy rozumieć świadczenie, które stanowi istotę stosunku zobowiązaniowego¹⁵⁴. Co do zasady świadczenie charakterystyczne nie jest świadczeniem pieniężnym. Ustalenie świadczenia charakterystycznego dla umowy licencyjnej uzależnione jest od tego, czy umowa licencyjna jest umową wyłączną, czy niewyłączną oraz czy nakłada na licencjobiorcę obowiązek korzystania z udostępnionego dzieła. Zawarcie umowy licencyjnej z wykorzystaniem Internetu może wiązać się z tymczasowym zwielokrotnianiem przedmiotu umowy, do którego dochodzi w pamięci urządzenia elektronicznego. Z problematyką zwielokrotniania przedmiotu umowy licencyjnej zawieranej przez Internet wiąże się konieczność uzyskania od licencjodawcy upoważnienia do podejmowania działań przez końcowego użytkownika.

¹⁵² W. J. Kocot, *Wpływ Internetu na prawo umów*, Warszawa 2004, s. 396.

¹⁵³ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), poz. 21, Dz. U.UE. L 177/6.

¹⁵⁴ K. Grzybczyk, *Prawo właściwe dla autorskoprawnej umowy licencyjnej*, Warszawa 2009, s. 99.

Świadczenie licencjobiorcy ostatecznego zazwyczaj polega na uiszczeniu wynagrodzenia licencyjnego. Wynagrodzenie jest świadczeniem pieniężnym, w związku z czym nie może być świadczeniem charakterystycznym. Dla umów licencyjnych zawieranych przez Internet z końcowym użytkownikiem właściwe będzie prawo państwa licencjodawcy.

Za najkorzystniejsze rozwiązanie, w przypadku umów zawieranych przez Internet, uznaje się pozostawienie stronom umowy możliwości dokonania wyboru prawa¹⁵⁵. Art. 25 ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym stanowi, że wybór prawa właściwego dla danej umowy może być dokonany przez strony, jeżeli prawo to pozostaje w związku ze zobowiązaniem. Warunek powiązania prawa ze zobowiązaniem nie jest wymagany zgodnie z Konwencją rzymską o prawie właściwym dla zobowiązań. Strony mogą dokonać wyboru prawa dla całej umowy lub dla jej części. Wybór systemu prawnego może nastąpić w dowolnym czasie zarówno w sposób wyraźny, jak i dorozumiany. Wybór prawa może zostać również zmieniony podczas trwania umowy. Wskazany przez strony umowy system prawny może być systemem prawnym państwa niebędącego członkiem Unii Europejskiej.

§ 4. Jurysdykcja krajowa w przypadku umów licencyjnych zawieranych w Internecie

Z powszechną dostępnością Internetu wiąże się problem oceny jurysdykcji krajowej w odniesieniu do umów związanych z Internetem. Ustalenie jurysdykcji właściwej dla umowy internetowej jest utrudnione ze względu na brak lub ograniczoną możliwość określenia państwa, w którym dokonano czynności prawnej za pośrednictwem Internetu. Przez pojęcie „jurysdykcji krajowej” w prawie cywilnym należy rozumieć ogólną właściwość sądów powszechnych danego państwa do rozstrzygania spraw cywilnych na jego terytorium¹⁵⁶. Podstawą prawną do ustalenia porządku jurysdykcyjnego w Polsce są przepisy ustawy

¹⁵⁵ K. Grzybczyk, Prawo właściwe dla autorskoprawnej umowy licencyjnej, Warszawa 2009, s. 93.

¹⁵⁶ G. Gościński, Jurysdykcja krajowa sądów cywilnych – wprowadzenie, artykuł na stornie prawnik-online.eu, dostęp: 14.06.2022.

z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeksu postępowania cywilnego¹⁵⁷. Zgodnie z przepisem art.1096 Kodeksu postępowania cywilnego niektóre przepisy nie znajdują zastosowania, gdy umowy międzynarodowe, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, stanowią inaczej. Do międzynarodowych aktów zawierających uregulowania dotyczące jurysdykcji należy między innymi konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z Lugano z dnia 21 grudnia 2007 r.¹⁵⁸, a także rozporządzenie 1215/2012 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych z dnia 20 grudnia 2012 r.¹⁵⁹

Zgodnie z artykułem 66 ustawy o prawie autorskim i prawach pokrewnych umowa licencyjna uprawnia do korzystania z utworu na terytorium państwa siedziby lub miejsca zamieszkania licencjobiorcy, chyba że w umowie postanowiono inaczej¹⁶⁰. W odniesieniu do umów licencyjnych, w których strony określiły zakres terytorialny umowy lub nie wprowadziły do umowy postanowień zmieniających zasadę korzystania z utworu na terytorium państwa siedziby lub miejsca zamieszkania licencjobiorcy, istnieje możliwość ustalenia jurysdykcji krajowej w oparciu o łączniki lokalizacyjne. Trudność stanowią umowy licencyjne niewykazujące terytorialnego związku z określonym państwem. Dotyczy to w szczególności umów licencyjnych zawieranych przez Internet, w stosunku do których określenie miejsca zamieszkania lub siedziby stron jest problematyczne lub niemożliwe.

¹⁵⁷ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. 2021 poz. 1805.

¹⁵⁸ Konwencja o jurysdykcji i wykonywania orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z Lugano z dnia 21 grudnia 2007 r., Dz.U. UE.L.2007.339.3, dalej jako konwencja z Lugano.

¹⁵⁹ Rozporządzenie 1212/2012 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, Dz.U. UE.L.2012.351.1 z dnia 20 grudnia 2012 r.

¹⁶⁰ J. Barta, R. Markiewicz, Art. 66, Nb. 3, [w:] M. Czajkowska-Dąbrowska, Z. Cwiąkalski, K. Felchner, E. Traple, J. Barta, R. Markiewicz, Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, wyd. V, Warszawa 2011.

Strony umowy mogą dokonać samodzielnie wyboru prawa pod warunkiem, że prawo pozostawać będzie w związku ze zobowiązaniem¹⁶¹. W przypadku braku dokonania wyboru sądu przez strony stosuje się ogólną zasadę wyrażoną w artykule 4 rozporządzenia 1215/2012 oraz w artykule 2 konwencji z Lugano. Przepis artykułu 4 rozporządzenia 1215/2012 oraz przepis art. 2 konwencji z Lugano stanowią, że osoby mające miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego mogą być pozywane przed sądy tego państwa członkowskiego, niezależnie od ich obywatelstwa. W odniesieniu do obywateli państw niebędących państwami członkowskimi stosuje się przepisy jurysdykcyjne dla obywateli tego państwa członkowskiego. Zarówno w konwencji z Lugano, jak i w rozporządzeniu 1215/2012 łącznikiem mającym zastosowanie do określania prawa właściwego umowy jest łącznik miejsca zamieszkania. Ustalenie miejsca zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego jest wystarczające do uznania pierwszeństwa normy prawnej określonej w artykule 4 rozporządzenia 1215/2012 oraz w artykule 2 konwencji z Lugano nad normą prawa wewnętrznego¹⁶². W przypadkach, do których nie znajduje zastosowania zasada ogólna wyrażona w konwencji z Lugano oraz rozporządzeniu 1215/2012, stosuje się zasady jurysdykcji szczególnej. Przepis artykułu 5 pkt 1 konwencji z Lugano oraz artykuł 7 pkt 1 rozporządzenia 1215/2012 wyznaczające jurysdykcję krajową dla umów są kluczowe w przypadku braku wyboru sądu przez strony do oceny zobowiązania umownego¹⁶³. Artykuł 5 pkt 1 konwencji z Lugano oraz artykuł 7 pkt 1 rozporządzenia 1215/2012 stanowią, że osoba, mająca miejsce zamieszkania na terytorium państwa członkowskiego, może zostać pozwana w innym państwie będącym państwem członkowskim. Ustalenie państwa członkowskiego, na którego terytorium może zostać pozwana strona umowy, następuje poprzez określenie miejsca wykonania zobowiąza-

¹⁶¹ Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, t.j. Dz.U. 2015 poz. 1792, art.25.

¹⁶² T. Ereciński, [w:] T. Ereciński, J. Ciszewski, Międzynarodowe postępowanie cywilne, Warszawa 2000, s. 78.

¹⁶³ K. Takahashi, Jurisdiction in matters relating to contract: Article 5 ust.1 of the Brussels Convention and Regulation, *European Law Review*, October 2002, 27 E.L Rev. 530, s. 3.

nia. Zobowiązaniem wynikającym z umowy licencyjnej jest udzielenie przez licencjodawcę upoważnienia licencjobiorcy do korzystania z przedmiotu umowy. Rozporządzenie 1215/2012 definiuje miejsce wykonania zobowiązania w przypadku sprzedaży rzeczy ruchomych oraz świadczenia usług. W odniesieniu do umów licencyjnych zastosowanie będzie miał przepis artykuł 7 pkt 1 lit. c stanowiący, że miejscem wykonania umowy jest miejsce zamieszkania lub siedziby licencjobiorcy. Wykonanie zobowiązania wynikającego z umowy licencyjnej przez Internet odbywa się w sposób elektroniczny, najczęściej z wykorzystaniem serwerów. Ustalenie lokalizacji serwera może stanowić trudność. W związku z powyższym ustalenie miejsca wykonywania zobowiązania wynikającego z umowy licencyjnej w Internecie jest kwestią problematyczną.

Ustalanie jurysdykcji na podstawie miejsca wykonania zobowiązania, a więc na podstawie lokalizacyjnego związku pomiędzy wykonaniem zobowiązania a państwem, nie jest adekwatne w odniesieniu do umów zawieranych przez Internet. Ustalenie lokalizacyjnego związku umowy internetowej z państwem jest utrudnione lub niemożliwe.

Przepisy dotyczące jurysdykcji krajowej umożliwiają korzystanie w pełni z potencjału Internetu¹⁶⁴ i są kluczowe w szczególności dla przedsiębiorców decydujących się na rozpoczęcie działalności gospodarczej na terytorium innego państwa oraz określenie ryzyka i kosztów związanych z prowadzeniem sporów w oparciu o obce jurysdykcje¹⁶⁵. Z komunikacji elektronicznej wynika wiele korzyści związanych z nawiązywaniem stosunków umownych na skalę międzynarodową. Mimo to stanowi ona duże zagrożenie dla autorskich dóbr osobistych oraz majątkowych. Szybki rozwój Internetu i używanie go na szeroką skalę prowadzi do konieczności wyboru systemu prawnego właściwego dla zobowiązań powstałych z jego wykorzystaniem. Powszechność stosunków prawnych o charakterze międzynarodowym zawieranych z wykorzystaniem Internetu zmusza ustawodawcę do rozważań na temat nowych rozwiązań kolizyjnoprawnych. Niektóre aspekty prawne

¹⁶⁴ S. Żyrek, *Jurysdykcja krajowa w sprawach zobowiązań elektronicznych w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2018, s. 3.

¹⁶⁵ *Ibidem*, s. 4.

powiązane z Internetem wymagają wykraczania poza tradycyjne zasady przyjęte w porządku krajowym czy międzynarodowym. Rozbieżności, wynikające z wielu krajowych porządków prawnych, wymagają uproszczenia zasad stosowanych do wyboru prawa właściwego.

ZAKOŃCZENIE

Umowy zawierane przez Internet nie są zdefiniowane jako umowy samodzielne typu. Porównanie ich do konkretnego rodzaju umowy nazwanej, występującej w Kodeksie cywilnym, jest problematyczne. Wynika to między innymi z faktu, że za pośrednictwem Internetu realizowane są transakcje mające za przedmiot zarówno rzeczy, jak i dobra niematerialne oraz świadczenie usług. Porozumiewanie się za pośrednictwem Internetu wywołuje istotny wpływ na ewolucję prawa umów. Konsumenci coraz częściej wybierają spersonalizowane, natychmiastowe i bezproblemowe formy interakcji. Wykorzystywanie coraz to nowszych technologii otwiera drogi rozwoju w zakresie transakcyjnym. Powszechne stało się zawieranie umów z obywatelami innych państw. Światowa globalizacja i informatyzacja umożliwiły udostępnianie dzieł objętych prawami autorskimi w Internecie, jednakże rozpowszechnianie treści w Internecie, może prowadzić do łamania praw autorskich oraz naruszania dóbr osobistych. Kwestię problematyczną stanowi wskazanie prawa właściwego dla sporów związanych z umowami zawieranymi z wykorzystaniem Internetu. Jednym z powodów utrudniających wybór prawa właściwego jest brak charakteru terytorialnego Internetu. Za najkorzystniejsze rozwiązanie, w przypadku umów zawieranych przez Internet, należy uznać pozostawienie stron umowy możliwości dokonania wyboru prawa. W sytuacji braku wyboru prawa właściwego najskuteczniejszą metodą jego wyboru jest uznanie za prawo właściwe prawa państwa, z którym umowa wykazuje najściślejszy związek. Przyjmuje się, że umowa związana jest najściślej z prawem państwa strony wykonującej świadczenie charakterystyczne danej umowy. Z powszechną dostępnością Internetu związany jest także problem oceny jurysdykcji krajowej w odniesieniu do umów związanych z Internetem. Utrudnienie wyboru jurysdykcji właściwej dla umowy internetowej wynika z braku lub ograniczonej możliwości

określenia państwa, w którym dokonano czynności prawnej za pośrednictwem Internetu. Przepisy dotyczące jurysdykcji krajowej zapewniają wykorzystywanie potencjału Internetu. Dla przedsiębiorców, decydujących się na rozpoczęcie działalności gospodarczej na terytorium innego państwa, kluczowe znaczenie mają przepisy odnoszące się do jurysdykcji krajowej. Pozwalają one na określenie ryzyka i kosztów związanych z prowadzeniem sporów w oparciu o obce jurysdykcje. Szybki rozwój Internetu i używanie go na szeroką skalę prowadzi do konieczności wyboru systemu prawnego właściwego dla zobowiązań powstałych z jego wykorzystaniem. Powszechność międzynarodowych stosunków prawnych zawieranych z wykorzystaniem Internetu obliuguje ustawodawcę do podjęcia rozważań na temat nowych rozwiązań kolizyjnoprawnych. Niektóre aspekty prawne związane z Internetem wykraczają poza tradycyjne zasady przyjęte w porządku krajowym czy międzynarodowym. Rozbieżności wynikające z wielu krajowych porządków prawnych wymagają uproszczenia i ujednolicenia zasad stosowanych do wyboru prawa właściwego.

BIBLIOGRAFIA

Literatura

- Ambroziewicz A., Czym się różni umowa elektroniczna od umowy on-line, www.infor.pl, artykuł z 12.01.2005 r.
- Bagan-Kurluta K., Prawo prywatne międzynarodowe, Białystok 2021.
- Barta J., Markiewicz R., Handel elektroniczny – prawne problemy, Zakamycze 2005.
- Barta J., Markiewicz R., Art. 66, Nb. 3, [w:] Czajkowska-Dąbrowska M., Ćwiąkalski Z., Felchner K., Traple E., Barta J., Markiewicz R., Ustawa o prawie autorskim i prawach pokrewnych. Komentarz, wyd. V, Warszawa 2011.
- Barta J., Markiewicz R., Oprogramowanie open source w świetle prawa. Między własnością a wolnością, Kraków 2005.
- Czajkowski M., Leksykon Internetu, Warszawa 1999.
- Czakowski M., Prawno-techniczne aspekty umów zawieranych na odległość, bazhum.muzhp.pl, dostęp: 18.04.2022.
- Czajkowska-Dąbrowska M., Rozpowszechnianie utworów przez radio, Warszawa 1981.
- Co to adres IP i jak go sprawdzić, www.orange.pl, artykuł z dnia 5.02.2021, dostęp: 14.06.2022.
- Diakowska E., Miejsce zawarcia umowy elektronicznej, „Monitor Prawniczy – Prawo Mediów Elektronicznych” 2007, nr 22.
- Elmerych A., Ograniczenie możliwości wyboru prawa obcego dla umów licencyjnych 2020, www.traple.pl, dostęp: 11.06.2022.
- Erciński T., [w:] Erciński T., Ciszewski J., Międzynarodowe postępowanie cywilne, Warszawa 2000.
- Facebook, <https://pl.facebook.com/business/help/288604395197694?id=371525583593535>, dostęp: 20.04.2022.
- Gawlik B., Procedura zawierania umowy na tle ogólnych przepisów prawa cywilnego, Kraków 1977.
- Gawlik B., Umowa know-how. Zagadnienia konstrukcyjne, ZNUJ PWiOWI 1974/3.

- Gościński G., Jurysdykcja krajowa sądów cywilnych – wprowadzenie, prawnik-online.eu, dostęp: 14.06.2022.
- Gołaczyński J., Kolidujące aspekty umów zawieranych z udziałem konsumentów. Umowy tradycyjne i elektroniczne, CBPKE 2003/4.
- Grabowski M., Umowa licencyjna on-line o korzystanie z utworu muzycznego – charakterystyka prawna, ZNUJ PPWI 2009/4.
- Greenberg INC. The Art. Of Communication: Messages That Matter, https://about.fb.com/wp-content/uploads/2017/11/messagethatmatter_informgraphic-2.pdf, dostęp: 20.04.2022.
- Grzybczyk K., Prawo właściwe dla autorskoprawnej umowy licencyjnej, Warszawa 2009.
- Grzybowski S., Kopff A., Umowy licencyjne – postać prawna i treść, „Studia Prawnicze” 1969, nr 22.
- Grzybowski S., [w:] Grzybowski S., Kopff A., Szwaja J., Włodyka J., Zagadnienia prawa wynalazczego, Warszawa 1969, s. 233.
- Jakubowski J., Prawo międzynarodowe prywatne – zarys wykładu, Warszawa 1984.
- Jasiakiewicz M., [w:] Prawo umów w obrocie gospodarczym. Prawo gospodarcze i handlowe, t. V, red. Włodyka S., Warszawa 2001.
- Kacperek E., Zawadzki P., Prawo właściwe dla zobowiązań pozaumownych wynikających z naruszenia praw własności intelektualnej i zasad uczciwej konkurencji – uwagi na tle rozporządzenia Rzym II, ZNUJ PPWI 2012/1.
- Karwala D., Zawieranie umów elektronicznych w trybie ofertowym – uwagi na tle art. 66¹k.c., ZNUJ 2007/1.
- Kępiński M., [w:] System prawa prywatnego, t. XIII, Prawo autorskie, red. Barta J., wyd. 2. Warszawa 2007.
- Kocot W., Ofertowy i negocjacyjny tryb zawarcia umowy w ujęciu znolizowanych przepisów Kodeksu cywilnego, PPH 2003/5.
- Kocot W., Wpływ Internetu na prawo umów, Warszawa 2004.
- Kopaczyńska-Pieczniak K., Art. 72, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom 1. Część ogólna, wyd. II, red. Kidyba A., Warszawa 2012.
- Krochmal-Węgrzyn A., Umowa licencyjna a Internet, PPH, 2004/6.
- Kubala W., Essentialia negotii umowy licencyjnej, Prawo spółek 1998/5.
- Kubas A., Skutki wpisu licencji do rejestru patentowego, ZNUJ PWiOWI 1973/1.
- Lassota K., Sposoby zawarcia umowy za pomocą Internetu – wybrane aspekty, MoP 2001/17.
- Ludwiczak W., Międzynarodowe Prawo Prywatne, Warszawa 1990.
- Łuszek-Zajac A., Skutki prawne wniesienia wadium przetargowego, PiP 2001/5.

- Łącznik normy kolizyjnej, openlaw.pl, dostęp: 4.06.2022.
- Machnikowski P., [w:] Kodeks Cywilny. Komentarz, red. Gniewek E., Machnikowski P., Wrocław 2017.
- Maciejewska-Szałas M., Art. 70, [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1–125), red. Frasz M., Habdas M., Warszawa 2018.
- Markiewicz R., Umowy licencyjne między jednostkami gospodarki uspołecznionej, ZNUJ PWiOWI, 1978/14.
- Mielczarek A., Zasady korzystania z oprogramowania, [w:] Brussa A., Buczek K., Prawo obrotu elektronicznego w praktyce, red. Garski K., Warszawa 2011.
- Nazaruk P., Art.66 (1), [w:] Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany, red. Ciszewski J., Warszawa 2019, s. 185.
- Nazaruk P., [w:] Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany, red. Ciszewski J., Warszawa 2021.
- Nazaruk P., [w:] Kodeks cywilny. Komentarz aktualizowany, red. Ciszewski J., Warszawa 2022.
- Niewęglowski A., [w:] Demendecki T., Sitko J., Szczotka J., Tylec G., Niewęglowski A., Prawo własności przemysłowej. Komentarz, Warszawa 2015.
- Niewęglowski A., Art. 115, Nb. 1, [w:] Prawo autorskie. Komentarz, Warszawa 2021.
- Okoń Z., Charakter prawny umowy licencyjnej, ZNUJ PPWI 2009/3.
- Open Source, <https://opensource.org/osd>, dostęp: 21.04.2022.
- Pazdan M., [w:] System Prawa Prywatnego – Prawo prywatne międzynarodowe, red. Pazdan M., Warszawa 2014.
- Pazdan M., [w:] System Prawa Prywatnego – Prawo prywatne międzynarodowe, red. Pazdan M., wydanie 16, Warszawa 2017.
- Pazdan M., Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz, Warszawa 2018.
- Pilich M., Art. 16, Nb. 2, [w:] Prawo prywatne międzynarodowe. Komentarz, red. Poczobut J., Warszawa 2017.
- Podrecki P., Okoń Z., Litwiński P., Świerczyński M., Targosz T., Smycz M., Kasprzycki D., Prawo Internetu, red. Podrecki P., Warszawa 2004.
- Podrecki P., Prawo Internetu, Warszawa 2005.
- Przybyłowski K., Zagadnienie definicji prawa międzynarodowego prywatnego, „Sprawozdania Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego” 1958, nr 13.
- Rajski J., Aukcja i przetarg w ujęciu znowelizowanych przepisów Kodeksu cywilnego, PPH 2003, nr 5.
- Radwański Z., Olejniczak Z., Zobowiązania – część ogólna, Warszawa 2005.
- Radwański Z., [w:] System prawa prywatnego, t. II, red. Radwański Z., Warszawa 2002.
- Rudnicki S., Art. 60, [w:] Dmowski S., Rudnicki S., Komentarz do Kodeksu cywilnego. Księga pierwsza. Część ogólna, wyd. X, Warszawa 2011.

- Radwański Z., [w:] Prawo cywilne – część ogólna. System Prawa Prywatnego, t. 2, red. Radwański Z., Warszawa 2008.
- Salamonowicz M., Licencje patentowe i Know-How na tle zakazu porozumień antykonkurencyjnych, Warszawa 2011.
- Sitko J., Umowa licencyjna w prawie autorskim, Warszawa 2010.
- Skubisz R., Prawo znaków towarowych. Komentarz, Warszawa 1997.
- Skąpski J., Umowa licencyjna w prawie prywatnym międzynarodowym, ZNUJ PWiOWI 1974/1.
- Sołtysiński S., Recenzja z pierwszego wydania podręcznika – Pazdan M., Prawo prywatne międzynarodowe, Warszawa 1987, PiP 1988/11.
- Sołtysiński S., Licencje na korzystanie z cudzych rozwiązań technicznych, Warszawa 1970.
- Sołtysiński S., [w:] System prawa własności intelektualnej, t. 3, Prawo wynalazcze, red. Szwaja J., Szajkowski A., Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź 1990.
- Sołtysiński S., Licencje na korzystanie z cudzych rozwiązań technicznych, Warszawa 1970.
- Szczepanowska-Kozłowska K., Umowy licencyjne w prawie własności przemysłowej, Warszawa 2012.
- Szczepanowska-Kozłowska K., [w:] Prawo umów handlowych. System Prawa Handlowego. Tom 5B. Umowy w sferze własności przemysłowej, red. Stec M., Warszawa 2020.
- Szczepanowska-Kozłowska K., [w:] Szczepanowska-Kozłowska K., Nowińska E., Promińska U., Prawa własności przemysłowej. Przedmiot, treść i naruszenie, Warszawa 2021.
- Stosio A., Umowy zawierane przez Internet, Warszawa 2002.
- Szenc A., Jyż G., Prawo własności przemysłowej, Warszawa 2011.
- Świerczyński M., Delikty internetowe w prawie prywatnym międzynarodowym, Kraków 2006.
- Takahashi K., Jurisdiction in matters relating to contract: Article 5 ust.1 of the Brussels Convention and Regulation, *European Law Review*, October 2002, 27 E.L Rev. 530.
- Trammer H., Zasięg obowiązywania prawa prywatnego międzynarodowego, PiP 1966/12.
- Traple E., Ustawowe konstrukcje w zakresie majątkowych praw autorskich i obrotu nimi w dobie kryzysu prawa autorskiego, Kraków 1990.
- Tyczka M., Licencje przymusowe, RPEIS 1974/3.
- Wasilewski P., Umowy licencyjne typu open content jako przykład umów web-wrap, CBKE 2007/3.
- Wasilewski P., Cywilnoprawne aspekty obrotu internetowego na przykładzie umów licencyjnych typu open content, ZNUJ 2007/97.

- Wiktorczyk M., Zawieranie umów przez sieć Internet, CBKE, e-biuletyn 2005/1.
- WWW (World Wild News), http://pl.wikipedia.org/wiki/Strona_internetowa, dostęp: 10.04.2022.
- Virtual dealroom, <https://dealroom.com>, dostęp: 2.05.2022.
- Zalewski L., Sposoby zawierania umów w handlu międzynarodowym, Warszawa/Poznań 1992.
- Załucki M., Licencja na używanie znaku towarowego, studium prawnopoprawcze, Warszawa 2008.
- Żyrek S., Jurysdykcja krajowa w sprawach zobowiązań elektronicznych w prawie Unii Europejskiej, Warszawa 2018.

Akty prawne

- Konwencja berneńska o ochronie dzieł literackich i artystycznych z dnia 9 września 1886 r., t.j. Dz.U. 1935 nr 84 poz. 515, art. 2.
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, t.j. Dz.U. 2020 poz.1740.
- Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego, t.j. Dz.U. 2021 poz. 1805.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, t.j. Dz.U. 2021 poz. 1062.
- UNCITRAL ACT, Model Law on Electronic Commerce, New York 1996.
- Ustawa z dnia 2 marca 2000 r. o ochronie niektórych praw konsumentów oraz o odpowiedzialności za szkodę wyrządzoną przez produkt niebezpieczny, t.j. Dz.U. 2012 poz. 1225.
- Ustawa z 30 czerwca 2000 r. – Prawo własności przemysłowej, t.j. Dz.U. 2021 poz. 324.
- Ustawa z dnia 18 lipca 2002 r. o świadczeniu usług drogą elektroniczną, t.j. Dz.U. 2020 poz.344.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2002 r. o szczególnych warunkach sprzedaży konsumenciej oraz o zmianie Kodeksu cywilnego, t.j. Dz.U. 2002 nr 141 poz. 1176.
- Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów, t.j. Dz.U. 2021 poz. 275.
- Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady nr 864/2007 z 31 lipca 2007 r. dotyczące prawa właściwego dla zobowiązań pozaumownych, Dz.U. UE.L.2007.199.40.
- Konwencja o jurysdykcji i wykonywaniu orzeczeń sądowych w sprawach cywilnych i handlowych z Lugano z dnia 21 grudnia 2007 r., Dz.U. UE.L.2007.339.3.

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady Nr 593/2008 z dnia 17 czerwca 2008 r. w sprawie prawa właściwego dla zobowiązań umownych (Rzym I), poz. 21, Dz. U.UE.L 177/6.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2009/24/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie ochrony prawnej programów komputerowych, Dz.U. L. 2009.111.16.

Ustawa z dnia 4 lutego 2011 r. – Prawo prywatne międzynarodowe, t.j. Dz.U. 2015 poz. 1792, art.25.

Rozporządzenie 1212/2012 w sprawie jurysdykcji i uznawania orzeczeń sądowych oraz ich wykonywania w sprawach cywilnych i handlowych, Dz.U. UE.L.2012.351.1 z dnia 20 grudnia 2012 r.

Orzeczenia

Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 28 września 1990 r., sygn. III CZP 33/90.

Przedmiotowa publikacja prezentuje nie tylko rzetelną analizę problematyki umów licencyjnych w ogólności, ale również właściwie identyfikuje aktualne problemy związane z zawieraniem umów przez Internet. Pani mgr Ewa Szych analizuje problemy badawcze dokładnie oraz wnikliwie, wobec tego prezentuje należyte podejście badawcze. Szereg zagadnień poruszonych w pracy ma całkowicie nowy charakter. Ich omówienie wymagało wiedzy nie tylko z zakresu prawa własności intelektualnej, ale też znajomości różnych nowinek i osiągnięć techniki. Atutem pracy jest również to, że poruszono w niej zagadnienia prawa prywatnego międzynarodowego oraz kwestię jurysdykcji krajowej, a więc zagadnienia mające istotne znaczenie praktyczne w kontekście umów zawieranych przez Internet. Omówione zagadnienie jest bardzo oryginalne, w związku z czym rzadko poruszane w literaturze.

dr hab. Katarzyna Popik-Konarzewska, prof. Akademii WSEI